

AJAN PROVOKATÖRLER MÜCADELELERİMİZE NASIL ZARAR VERİYOR

*BAZI TARİHSEL ÖRNEKLER VE
BU RİSKİ AZALTMAK İÇİN BİRKAÇ FİKİR*

STEVE CHASE

ICNC
International Center on
Nonviolent Conflict

**AJAN
PROVOKATÖRLER
MÜCADELELERİMİZE
NASIL ZARAR VERİYOR**

*Ajan Provokatörler Mücadelemize
Nasıl Zarar Veriyor
Steve Chase
2021*

ICNC Press tarafından yayınlanmıştır.

Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Derneği tarafından
Türkçeye çevrilmiştir.

Yayın Sorumluluk Reddi: Bu yayında kullanılan tanımlamalar ve sunulan materyaller ICNC'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Bu çalışmada yer alan olguların seçimi, sunumu ve ifade edilen görüşler tamamen yazarın sorumluluğundadır. Bu görüşler ICNC'nin görüşlerini yansıtmaz ve kuruluşu herhangi bir taahhüt altına sokmaz.

Bu yayın kısmen Humanity United (HU) tarafından sağlanan bir hibe ile finanse edilmiştir. İfade edilen görüşler yazara aittir ve HU'nun görüşlerini yansıtmamaktadır.

Bu yayında kullanılan tanımlamalar ve sunulan materyaller Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Derneği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Uluslararası Şiddetsiz Çatışmalar Merkezi

600 New Hampshire Ave NW, Suite 710
Washington, D.C. 20037 ABD
www.nonviolent-conflict.org

İletişim: icnc@nonviolent-conflict.org

© 2021 International Center on Nonviolent Conflict
Steve Chase

Tüm hakları saklıdır.
ISBN: 978-1-943271-72-6

**AJAN
PROVOKATÖRLER
MÜCADELELERİMİZE
NASIL ZARAR VERİYOR**

**BAZI TARİHSEL ÖRNEKLER VE
BU RİSKİ AZALTMAK İÇİN
BİRKAÇ FİKİR**

Steve Chase

FOTOĞRAFLAR: Kapak, üst: Narvikk/iStock, kapak, ek: stevecoleimages/iStock; p. iii: JuliarStudio/iStock; p. iv: Lalocracio/iStock; p. 4: Alamy Stock Photo (History and Art Collection); p. 11: Alamy Stock Photo (Patricia Phillips); p. 14: Alamy Stock Photo (Icom Images); p. 16: Alamy Stock Photo (American Photo Archive); p. 28: Alexis Gravel © 2012 / Creative Commons Attribution-NoDerivs 2.0 Generic (CC BY-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/2.0/>) (https://flickr.com/photos/through_my_camera/6987831202/), p. 35: (https://flickr.com/photos/through_my_camera/7133908957/). Fotoğraflar kırılmıştır.

İÇİNDEKİLER

- 1 Giriş**
- 5 Dünyanın Dört Bir Yanından
Ajan Provokatör Portreleri**
- 18 ABD Siyah Kurtuluş Hareketini
Zayıflatmak İçin Çalışan
Ajan Provokatörler**
- 31 Ateşe Körükle Gitmek mi?**
- 39 Etkili Cevap Verme**
- 43 Ek
- 44 Referanslar
- 46 Yazar Hakkında / Teşekkür

A crowd of people is shown from a low angle, looking up at a large white banner held high above them. The banner has the words "WE ARE" in blue capital letters and "99%" in red. The background is a blurred, teal-colored sky with a radial light effect emanating from the center, suggesting a bright sun or a powerful light source. The overall mood is one of collective action and protest.

WE ARE
99%

**Bizimki de dahil olmak üzere
dünyanın dört bir yanında
hükümetler giderek daha
fazla halk direnişiyile karşı
karşıya kaldıkça, ajan
provokatörlerin kullanımının
yeniden canlandığına tanık
oluyoruz.**

Bill Heid, "Bir Ajan Provokatör Nasıl Belirlenir?"

GİRİŞ

CHRIS STEELE ADINDA GENÇ BİR ABD'Lİ GAZETECİ 2011 yılında, dünyaca ünlü aktivist akademisyen Noam Chomsky ile röportaj yapmak istedi. Röportajı ayarlamak Steele'in birkaç ayını almıştı ama sonunda Chomsky'nin Cambridge, Massachusetts'te Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'ndeki ofisinde oturuyordu. Chomsky ile konuşan çoğu gazeteciden farklı olarak Steele, röportaja ajan provokatörlerin insan hakları, sosyal adalet, siyasi özgürlük ve ekolojik sürdürülebilirlik alanlarındaki taban hareketleri üzerindeki etkisi hakkında bir soruyla başladı (Steele 2012).

Steele ajan provokatör (hareketin karşıtları adına gizli çalışan sahte aktivistler) sorunuyla ilk olarak 14 Ekim 2011'de Denver, Colorado'da haberini yaptığı Wall Street'i İşgal Et (Occupy Wall Street) protestosundaki olası varlıklarına tanık olduktan sonra ilgilenmeye başladı.¹ Hareketin destekçilerinin giderek büyüyen şiddetsiz kampını sık sık ziyaret eden Steele, o gün "daha önce hiç görülmemiş" küçük bir grup protestocunun diğer protestocuları bir araya getirmeye ve onları ana kalabalıktan ayırmaya başladığını fark etti. Aynı "protestocular" daha sonra "vandalizm ve şiddete" başvurmaya ve insanları da teşvik etmeye başladılar. Ortaya çıkan kargaşa ve karışıklıkta polis harekete geçerek tüm kamp alanına

---

1 Not: Bazı aktivistler ve akademisyenler bu terimin çoğulunu Fransızca orijinal terimin doğrudan türetmesi olan agents provocateurs olarak yazmaktadır. Diğerleri ise Fransızca terimin İngilizceleştirilmiş bir versiyonunu kullanmakta ve agent provocateurs (ajan provokatörlere) olarak yazmaktadır. Bu makalede, Fransızcadan türetilmiş yazımı kullanan birinden doğrudan alıntı yapılmadığı sürece, baştan sona İngilizceleştirilmiş versiyon kullanılmıştır.

Fotoğraf: Wall Street'i İşgal Et gösterisi

saldırdı, çadırları yıktı, protestocuları dövdü, tutuklamalar yaptı ve nihayetinde tüm aktivistleri zorla meydandan tahliye etti.

Steele o gün gördüklerini anlayabilmek adına bazı yerel Occupy örgütleyicileri ile görüşmeler yaptı. Görüştüğü kişiler Steele'e "bu tür eylemlerin genellikle ajan provokatörlerin şiddet içermeyen bir hareketi itibarsızlaştırmak amacıyla şiddeti kışkırtmak için dahil oldukları protestolarda görüldüğünü" söylediler. Merakı daha da artan Steele kütüphaneye gitti ve "protesto ve ajan provokatörler" üzerine bulabildiği tüm literatürü okumaya başladı. Bu çalışması onu Chomsky'den bir röportaj istemeye götürdü.

Steele, Chomsky'nin kendisine toplumsal hareketleri bastırmak için ajan provokatörlerin kullanılmasının tarih boyunca ve dünyanın pek çok ülkesinde "oldukça rutin" olduğunu söylemesine yine de şaşırıldı. Chomsky, ABD'nin Vietnam'a yönelik askeri saldırganlığına karşı savaş karşıtı hareket içinde kendi erken dönem aktivist deneyiminden bahsederken şunları söyledi:

Oldukça hızlı bir şekilde öğrenmemiz gereken derslerden biri, eğer grupta "Polisler defolsun" ya da "hadi camları kıralım" diye bağırana biri varsa, onu mahkemede polis için tanıklık ederken görme olasılığınızın çok yüksek olduğuydu, çünkü onların işi budur, bilirsiniz, aktivizmi halkı kaçırarak bir şeye dönüştürmeye çalışmak... ve baskı için zemin sağlamak (Steele 2012'den alıntılanmıştır).

Chomsky, "FBI davalarına bakarak" öğrendiği ajan provokatörlerin uzun vadeli tuzak operasyonlarının temel modelini dahi anlattı. Ajan provokatörler genellikle bir hareket grubuna katılır ve daha sonra grupta "bağları daha zayıf" olan "bir grup kişiyle temasa geçer". Provokatör "ne yaptığını bilmeyen" ya da "kafası karışık" olan savunmasız aktivistleri arar. Buradaki amaç şudur; provokatör "onlara bir şey önerdiğinde ya da biraz para teklif ettiğinde, bu kişiler bir yerlere sahte bomba yerleştirmeye kalkışır ve böylece tutuklanarak hapse gönderilir" (Steele 2012'den alıntılanmıştır).

TOPLUMSAL HAREKETLERİ BASTIRMAK İÇİN AJAN PROVOKATÖRLERİN KULLANILMASI TARİH BOYUNCA “OLDUKÇA RUTİN” BİR DURUMDU.

Chomsky Steele'e verdiği cevabı şöyle bitirdi: “Ama bu o kadar rutin bir uygulama ki örnek vermenin anlamı bile yok” (Steele 2012'den alıntı). Uzun süredir aktivistlik yapan biri olarak, Chomsky'nin burada sadece yarı yarıya haklı olduğunu düşünüyorum. Uygulama rutin, evet; ancak ajan provokatör sorunu hâlâ pek çok aktivist ve örgütleyici tarafından pek bilinmiyor. Bu farkındalık eksikliğinin bir hareketin ajan provokatörlere karşı savunmasız oluşunu artırdığını göz önünde bulundurarak, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Siyah Kurtuluş Hareketi'nden (Black Liberation Movement) derinlemesine bir vaka çalışması da dahil olmak üzere, dünya çapında ajan provokatör faaliyetlerinin bazı tarihsel örneklerini paylaşmak istiyorum. Bu incelemenin sivil direniş örgütleyicilerini, ajan provokatörlerin ve ajan provokatör benzeri davranışların barış, adalet, insan hakları ve sürdürülebilirlik hareketleri üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek için neler yapılabileceği konusunda daha derinlemesine düşünmeye teşvik edeceğini umuyorum. Makaleyi, bu hedefe ulaşmak için atılabilecek faydalı bazı adımları paylaşarak sonlandırıyorum.

**“Ben Hitler gibiyim..
Önce idam eder, sonra
yargılarım.”**

General Jorge Ubico Castañeda

Gral. Jorge Ubico

DÜNYANIN DÖRT BİR YANINDAN AJAN PROVOKATÖR PORTRELERİ

BU KONUYA ODAKLANAN İLK SİVİL DİRENİŞ AKTİVİSTİ ya da akademisyen ben deyim. Gene Sharp, artık klasikleşmiş olan Waging Nonviolent Struggle (Şiddetsiz Mücadeleyi Sürdürmek) kitabında, sivil direniş hareketleri mobilize olmaya başladığında dünyanın dört bir yanında iktidar elitlerine rehberlik eden stratejik mantığı açıklar. Sharp'ın belirttiği gibi, iktidar elitleri rutin olarak “direnişçilerin şiddetsiz disiplini” bozarak ve “şiddetli baskı” ile “casus ve ajan provokatörleri” eş zamanlı kullanarak hareketi şiddet kullanma yönünde kışkırtmak suretiyle bu hareketleri zayıflatmaya ve böylece daha yoğun hükümet baskısını haklı göstermeye ve hareketi halkın gözünden düşürmeye çalışır (Sharp, 2005).

Sharp'ın kitabında yer verdiği örneklerden biri, Haziran 1944'te Guatemala diktatörüne karşı şiddetsiz halk direnişi hareketinin ortaya çıkışı sırasında yaşanmıştır. Guatemala'daki bu kampanyadan sadece bir ay önce El Salvador halkı, kitlesel sivil direnişi General Maximiliano Hernández Martínez'in diktatörlük yönetimine son vermek için başarıyla kullanmıştı. Bu zafer komşu Guatemala halkına ilham verdi ve ülkeyi 13 yıldır yöneten General Jorge Ubico Castañeda'yı panikletti. Ubico acımasız bir diktatördü. 1934 yılında “Ben Hitler gibiyim.... önce idam eder sonra yargılarım” demişti (Sharp, 2005'ten alıntılanmıştır). Ayrıca 1944 yılında kamuoyuna yaptığı bir açıklamada “Başkan olduğum sürece özgür basına ve özgür örgütlenmeye asla izin vermeyeceğim çünkü Guatemala halkı demokrasiye hazır değil ve güçlü bir yönetime ihtiyaçları var” demişti (Sharp 2005'ten alıntı).

Fotoğraf: General Jorge Ubico Castañeda, 1926. Guatemala'daki diktatörlük yönetimi, bir protesto hareketi istifa etmesine neden olana kadar 13 yıl sürdü.

Guatemala direniş kampanyası çok belirli ve sınırlı reform çabalarıyla başladı. Bunlardan ilki, birkaç cesur avukatın yolsuzluğa bulaşmış bir yargıcın görevden alınmasını talep ettiği dilekçeydi. Ardından, 200'den fazla National University (Ulusal Üniversite) öğretim görevlisi hükümete ücret artışı talep eden bir dilekçe sundu. Kısa süre sonra öğrenciler kampüste, dilekçeyi destekleyen ve işten çıkarılan iki öğretim üyesinin görevlerine iade edilmesini, tutuklu birkaç öğrencinin serbest bırakılmasını ve üniversitede tam özerklik ve akademik özgürlük talep eden çok daha büyük ve tarafları karşı karşıya getiren gösteriler düzenlemeye başladı. Öğrenciler ayrıca taleplerinin karşılanmaması halinde öğrenci grevi başlatma tehdidinde bulundu. Ubico hükümeti sıkıyönetimle baskı uygulayınca öğrenciler greve başladılar ama aynı zamanda kampüs dışında da gösteriler düzenleyerek Guatemala halkını kendilerini desteklemeye teşvik ettiler.

Bir öğleden sonra öğrencilerin öncülüğünde Ulusal Saray ve ABD Büyükelçiliği önünden geçen kontrollü bir yürüyüşün ardından, o akşam öğretmenlerin, avukatların ve bazı işçilerin ilk kez Ubico'nun istifasını talep etmek üzere öğrencilere katıldığı çok daha büyük bir şiddetsiz gösteri düzenlendi. Otoriter yönetimine karşı gelişen sivil direniş hareketinden endişe duyan Ubico hükümeti, devam eden protestolara katılmaları, mala zarar vermeleri ve şiddeti teşvik etmeleri için ajan provokatörler görevlendirdi. Bu durum, polisin provokatörleri görmezden gelerek yüzlerce şiddetsiz protestocuya saldırmasına ve onları tutuklamasına yol açtı.

Neyse ki ajan provokatörler açığa çıktı ve insanlar hükümete karşı daha da öfkelenildi. Hareket ilginç bir şekilde, hükümeti protesto etmek için Ulusal Saray'da kitlesel gösteriler düzenlemek yerine Ubico istifa edene kadar genel grev çağrısında bulundu. Çünkü örgütleyiciler kitlesel gösterilerin daha becerikli ajan provokatörler tarafından baltalanabileceğinden korkuyordu. Bu taktik değişikliğinin başarılı olduğu kanıtlandı. Sharp'ın (2005) belirttiği gibi:

Sokaklar bomboştu. İşçiler, iş insanları, esnaflar, pazarcılar ve otobüs şoförleri zaten grevde olan öğrencilere, öğretmenlere ve avukatlara katıldı.... Ordu ve polis ne yapacağını bilmiyordu. Herkes evindeydi ve saldırabilecekleri bir hedef ya da örgütlü bir grup yoktu.

Kısa bir süre sonra halkın zaferi geldi. 1 Temmuz 1944'te General Ubico istifa mektubunu verdi ve Saray'dan ayrıldı. Sivil direniş ve müzakereler bir süre daha devam etti. Ardından seçimler yapıldı ve on yıllık bir "demokrasi baharı" yaşandı.

Ajan provokatörlerin kullanımına ilişkin Sharp'ın kitabında yer alan bir başka örnek de Tayland'dan. 23 Şubat 1991'de kendisine National Peace Keeping Council (NPKC- Ulusal Barışı Koruma Konseyi) adını veren askeri bir grup darbe başlattı. Buna tepki olarak demokrasi yanlısı bir hareket ortaya çıktı. Hareket zaman içinde çok sayıda kitlesel gösteri, açlık grevi, askeri rejimin kamuoyu önünde eleştirilmesi ve orduya meydan okumak için alternatif bir "halk anayasası" taslağı hazırlayan popüler bir halk diyalogu süreci örgütleyerek güç kazandı. Hareket, stratejik olarak büyük ölçüde kontrollü sivil direnişini benimsedi ve bu da askeri yöneticileri ciddi biçimde dezavantajlı duruma soktu. Hareketin ana koordinasyon örgütü "prensiplerinin General Suchinda'nın başbakan olarak atanmasına karşı sembolik ve doğrudan eylemler kullanarak şiddetsiz bir şekilde mücadele etmek" olduğunu açıkladı (Sharp 2005'ten alıntılanmıştır). Açık kalan bir Tayland gazetesi de Gene Sharp'ın şiddetsiz direniş yoluyla darbeleri yenmek üzerine bir makalesinin çevirisini yayınladı ve kitlesel gösterilerde Sharp'ın "198 Şiddetsiz Eylem Yöntemi" listesine dayanan binlerce broşür dağıtıldı, ancak bunlar Tayland dilinde "Şeytanla Savaşmanın 198 Yolu" olarak tanımlandı.

Cesareti kırılan askeri rejim, "barış ve düzenin her ne şekilde olursa olsun korunacağı" konusunda kamuoyuna bir uyarıda bulundu (Sharp 2005'ten alıntı). Baskıyı artırdılar, ancak bu hareket katılımcıların disiplinini yeterince kırmayınca rejim, aktivistleri askeri hükümete

karşı şiddet kullanmaya teşvik etmek için ajan provokatörler kullanmaya başladı.

Hareket liderleri, kitlesel bir yürüyüşün dar bir yolda itfaiye araçları ve barikatlarla engellenmesi ve çok sayıda polisin insanları dövmeye başlaması üzerine iktidar elitlerine ait bu taktiğin kullanılmakta olduğundan şüphelendi. İnsanlar dayak karşısında öfkeleni ve bazı yürüyüşçüler silahsız olmalarına rağmen polise tuğla ve şişe fırlatmaya ve vandalizme başladı. Yakınlardaki bir polis karakolu yakıldı ve yetkililer bunu durdurmak için hiçbir şey yapmadı. Gazeteciler yakındaki araçlara zarar veren ilk kişilerin sivil giyimli polis memurları olduğunu bildirdiğinden, olaylara karışan ajan provokatörlerin sayısına ilişkin spekülasyonlar daha sonra yoğunlaştı. Sonradan yapılan röportajlarda iki polis memuru bile polis karakolunu yakanların muhtemelen ajan provokatörler olduğunu iddia etti.

Bu düzensiz gösteriden kısa bir süre sonra, askeri hükümet hareketin sözde şiddetini ve mülk tahribatını olağanüstü hal ilan etmek için bir bahane olarak kullandı ve ardından gösterici kalabalığa ateş açmak da dahil olmak üzere demokrasi yanlısı harekete yönelik baskılarını yoğunlaştırdı. Büyük ölçüde şiddetsiz olan direniş hareketi nihayetinde darbeyi sona erdirmeye hedefine ulaştı, ancak kayıpları yüksek oldu. En az 52 sivil öldürüldü, en az 300 sivil silahla yaralandı ve yaklaşık 250 kişi de kayboldu.

Bazı hareketler bu aldatmacaya daha çok kapılır ve kendini toparlayamaz ya da kazanamaz. Suriye’de 2011 yılında yaşanan demokrasi yanlısı hareket bunun acı bir örneğidir. 2011 yılının Mart ve Haziran ayları arasında şiddetsiz protestolar zirvedeyken, Esad rejimi tarafından isyancı kasabaların sokaklarına silah zulaları bırakıldığı bildirildi (Kahf ve Bartkowski 2013) ve bu hareketin bazı aktivistlerini silahlı mücadeleye yöneltti. Suriye hızla bir iç savaşa sürüklendi ve Esad rejimi bugün hâlâ varlığını sürdürmektedir.

Ancak diğer hareketler bu tür provokasyonlara direnmenin yollarını buldular. Örneğin, Sudan’da 2019 yılında diktatör Ömer El Beşir’i

ASKERİ HÜKÜMET, HAREKETİN SÖZDE ŞİDDETİNİ OLAĞANÜSTÜ HAL İLAN ETMEK İÇİN BİR BAHANE OLARAK KULLANDI VE ARDINDAN BASKISINI YOĞUNLAŞTIRDI.

deviren hareketin bazı liderleri, ajan provokatörlerin silah ve mühimmat dolu minibüsleri kapıları ardına kadar açık bir şekilde kitlesel gösterilerin yapıldığı alanların yakınına park ettiğini keşfetti. Minibüslerin fark edilmesinin ardından, yaşlı kadın örgütleyicilerden oluşan gruplar, genç göstericilerin silahları kitlesel gösterilere sokmasını engellemek için minibüslerin etrafını hızla sardı. Hareketin örgütleyicileri ajan provokatörlerin olumsuz tesirlerine karşı korunmak ve daha etkili bir şiddetsiz direniş sürdürmek için böyle bir yol bulmuş oldular.

Bir başka iyi örnek de 1980'lerde Polonya'da General Jaruzelski liderliğindeki otoriter Komünist rejime karşı bağımsız Polonya Dayanışması (Polish Solidarity) işçi hareketidir. Bağımsız sendika, olağanüstü ve yorulmak bilmeyen bir halk örgütlenmesi sayesinde 10 milyon işçinin üye olduğu bir sendika haline geldi ve önce bağımsız sendikacılık ardından da Sovyet egemenliğindeki hükümetin demokratik reformu için yürüttüğü sivil direniş eylemleriyle geniş bir halk desteği kazandı. General Jaruzelski bu demokrasi yanlısı harekete sıkıyönetim ve baskıyla karşılık verdi. Hükümet üstünlük sağlamak için Dayanışma'nın içine çok sayıda ajan provokatör yerleştirdi. Bu şekilde Dayanışma üyelerini, Komünist hükümeti şiddet kullanarak devirmek için örgütleyerek sıkıyönetime karşılık vermeye teşvik etti.

Bir Dayanışma liderinin bildirdiği üzere, hareket, sözde sendika üyesi kisvesi altında gelen bu tehlikeli ve sonuçsuz stratejik tavsiyeyi kararlılıkla reddetti. Bunu "ölmekte olan bir rejimin son eylemi" olarak

gördüler (York 2000'den alıntılanmıştır). Provokatörlerin tavsiyesi, Sovyetler Birliği'ne Polonya'yı istila ve işgal etmek için bir gerekçe sağlamaktan başka bir işe yaramayacak pervasız ve stratejsiz bir eylem biçimi olarak kolayca reddedildi. Öte yandan Dayanışma hareketinin disiplinli sivil direniş stratejisi, sıkıyönetime son verilmesini ve nihayetinde otoriter hükümetin devrilmesini sağladı.

Otoriter bir rejimin ajan provokatör kullanma girişiminin boşa çıktığı bir başka kanıtlanmış örnek de Çin'in eski bir Çinli askeri Özgür Tibet (Free Tibet) hareketine "katılması" için Dharamsala, Hindistan'a (sürgündeki Tibet hükümetinin merkezi) göndermesidir. Daha sonra bir Hint mahkemesinde suçlanıp yargılandığında, Çin silahlı kuvvetlerindeki kötü davranışları nedeniyle kendisine yöneltilen suçlamaları ortadan kaldırmamanın karşılığı olarak bu göreve gönderildiğini ifade etmiştir. *Tibetan Review*'da yayımlanan bir makalede (2009), "Lei Xun'un görevinin, Çin hükümetinin Dalai Lama'nın Mart 2008 Tibet ayaklanması sırasında meydana gelen isyan ve münferit şiddet eylemlerini doğrudan desteklediği iddiasını doğrulamak için bilgi toplamak, bilgi uydurmak veya başka şekillerde ajan provokatör olarak hareket etmek" olduğu kaydedilmiştir. Çinli ajan, Hindistan'daki tüm hedefleri tarafından defalarca geri çevrilmiş ve Dalai Lama'nın sadece şiddetsiz eylemleri desteklediği söylenerek adeta azarlanmıştır. Grubun kendi örgütlenmesinde şiddetsiz tutuma sıkı sıkıya bağlı olması, ajan provokatörün yıkıcı taktiklerine karşı grubu bağışık hale getirmiştir.

Ajan provokatörlerin daha demokratik ülkelerde de kullanıldığına dair pek çok örnek vardır. Örneğin, 1970'lerin ortalarından sonlarına doğru Hindistan'da Başbakan Indira Gandhi'nin acımasız yasalar² dayatmasının ardından, Pencap'taki Sihler ulusal hükümetin eyaletlere daha fazla bağımsızlık tanınması talebini dillendirmeye başladı. Hindistan merkezi hükümeti adına çalışan gizli ajan provokatörlerin, 1984 yılında

---

2 Ç.N. Burada 'acımasız yasalar' olarak çevrilen bölüm orijinal metinde 'draconian laws' olarak kullanılmıştır. M.Ö. VII. yüzyılda düzenlenen Drakon Kanunları, çok ağır cezalar getirmesi ve soyluları koruması ile bilinmektedir.

“Amritsar’daki Altın Tapınak kompleksi içinde yer alan Akal Takhat (‘Ölümsüzün Tahtı’) binasının” silahlı işgalini destekledikleri artık belgelenmiştir (Singh 2016). Bu gizli strateji Hindistan’a ulusal ordunun acımasız askeri müdahalesi ve baskıcı şiddetin Pencap eyaletinin genelindeki devasa artışını meşrulaştırmak için bir bahane vermiştir. Dahası, Hindistan hükümeti ve ana akım Hindistan medyası tarafından kana susamış vahşilerle eşdeğer olarak tasvir edilen binlerce Sih, Hindistan ordusu tarafından öldürülmüştür.

Bir diğer önemli örnek ise 2010 yılında Birleşik Krallık’ta gizli polis provokatörü Mark Kennedy’nin Mark Stone takma adını kullanarak yedi yıl boyunca bir eko-aktivist ve barış aktivisti gibi davranırken şiddeti, mülk tahribatını, iç anlaşmazlıkları teşvik ettiği ve şiddete başvurmayan aktivistleri satılmışlar ve aptallar olarak “radikal” bir şekilde şeytanlaştırdığının ifşa olmasıdır. Bu ifşayı tetikleyen olay, “Stone”un 2009 yılında beş gerçek

Sivil polis memuru Mark Kennedy’nin, nam-ı diğer Mark Stone’un yüzünü gösteren bir poster sivil polis memurlarının çevre ve sosyal adalet kampanyalarına sızmak için kullanılmasına ilişkin bir duruşma öncesinde yapılan dayanışma eyleminde korkuluklara asılmıştır, 15 Ocak 2016.

BU İKİ “AKTİVİST” DAHA SONRA ACELEYLE POLİS HATTINA GİTTİLER, BİR ÇEŞİT KİMLİK GÖSTERDİLER VE HIZLA HATTAN GEÇEREK GÖZDEN KAYBOLDULAR.

aktivistlerle birlikte tutuklanarak bir elektrik santralini sabote etmek için komplo kurmakla suçlanması olmuştur. Dava, diğer beş aktivistin “Mark Stone’un” rolü hakkında biraz araştırma yapmaları ve Kennedy’nin bir ajan provokatör olduğunu ve esas planlayıcı olmakla kalmayıp İngiliz örfi hukukuna göre yasadışı biçimde bu küçük grubun faaliyetlerinin finansmanını da yaptığını öne süren ifadeler vermeleriyle düşmüştür (Lewis ve Evans 2011). İrlanda ve İngiltere’deki diğer en az üç barış ve çevre kampanyasından aktivistler de Kennedy’nin kampanyalarına sızdığına dair ifade vermiştir; bunlar arasında İrlanda havaalanlarının ABD ordusu tarafından kullanılmasına karşı çıkan Shannonwatch kampanyası, Mayo’daki Shell Corrib gaz projesine karşı çıkan Shell to Sea ve iklim kaosa direnen bir kampanya da bulunmaktadır (Belfast Telegraph 2017). Bir gazeteci daha sonra polisin Kennedy’ye para ödediğini ve hareketleri daha küçük, zayıf ve bastırılması daha kolay hale getirme çabaları için “yılda 250.000 sterline varan” operasyon finansmanının vergilerden sağlandığını belgelemiştir (Dodd 2011).

Mark Kennedy skandalı daha sonra The Guardian gazetesinden gazetecilerin Birleşik Krallık’taki ve dünyanın dört bir yanındaki aktivistlerle işbirliği yaparak daha fazla araştırma yapmasına yol açtı. Bu ortaklık grubu kısa süre sonra Undercover Research Project (Gizli Görev Araştırma Projesi) web sitesini kurdu. Bu web sitesi şu ana kadar İngiltere, Kanada ve Avrupa Birliği’nde toplumsal hareketlere sızdığı kanıtlanmış ya da sızma ihtimali olan 1000’e yakın gizli ajan vakasını ifşa etti. Tipik bir gizli ajan vakasında güvenilir tanıklar vardır, polis inkar eder ve resmi bir

mahkeme kanıtı yoktur. Bu durum 2009 yılında Londra’da düzenlenen G20 protestoları için de geçerliydi. Bu kitlesel protestolar büyük ölçüde şiddetsizdi ve eylemlerin örgütleyicileri taş atanların, camları kıranların, arabaları yakanların ve başkalarını da bunu yapmaya teşvik edenlerin ücretli ajan provokatörler olduğuna inanıyordu. Bu şüphe, eyleme katılan parlamenterlerden Tom Brake’in kalabalığın geri kalanını provoke eden iki eylemcinin etraflarındaki eylemciler tarafından aniden polis ajanı olmakla suçlandığını gözlemlediği vaka ile daha da makul hale gelmiştir. Bu iki “aktivist” daha sonra aceleyle polis hattına gitmiş, bir çeşit kimlik göstermiş ve hızla hattan geçerek gözden kaybolmuştur (Doward ve Townsend 2009).

Benzer şekilde, Kanada’daki 2010 G20 zirvesine hazırlanırken, Kanada Kraliyet Atlı Polisi, küresel adalet aktivistlerini taklit eden ve hatta onlarla birlikte yaşamaya başlayanlar da dahil olmak üzere, çoğu gizli yaklaşık 500 ajanın katıldığı 18 aylık bir operasyon başlatmıştır. Bu gizli ajanlardan bazıları küresel adalet aktivistlerini şiddet eylemleri gerçekleştirmeye ikna etmeye çalışmıştır. Bir gazeteci bu dava hakkında şunları yazmıştır:

Gizli polis memuru Bindo Showan’dan (içeri sızdığı dönemde Khalid Mohammed olarak biliniyordu) Guelph’teki bir aktivist grubun toplantılarına katılmayı bırakması istendi çünkü Showan mala zarar verme ve şiddeti gündeme getiriyordu. Her ne kadar Showan’ın içeri sızan bir gizli polis olduğu, Kraliyet savcısı Kasım 2011’de sivil polislerle ilgili yayın yasağının kaldırılmasını talep edene kadar doğrulanmamış olsa da, Güney Ontario’daki aktivistler daha 2009 yılında kendisinden şüphelenmeye başlamışlardı. Showan öne çıkıyordu çünkü eylemleri ve önerileri genellikle sızmaya çalıştığı grupların [şiddetsiz] tarzına ters düşüyordu (Flegg 2012).

Ontario Ombudsmanı Andre Marin, bu büyük gizli operasyonu “Kanada tarihinde sivil özgürlüklerden verilen en büyük taviz” olarak nitelendirmiştir (Flegg 2012’de alıntılanmıştır).

5/6/70

SAC, Los Angeles (157-4054)
 EC-58
 Director, FBI (100-448005) -1766 1 - [REDACTED]

COUNTERINTELLIGENCE PROGRAM
 BLACK NATIONALIST HATE GROUPS
 RACIAL INTELLIGENCE - BLACK PANTHER PARTY

Reurairtel 4/27/70.

Reairtel requests Bureau authority to forward a letter from a fictitious person to Hollywood, California, gossip columnists to publicize the pregnancy of Jean Seberg, well-known white movie actress, by [REDACTED] BPP. [REDACTED] to possibly cause her embarrassment and tarnish her image with the general public. Information from [REDACTED] indicated that Seberg was four months pregnant by [REDACTED].

To protect the sensitive source of information from possible compromise and to insure the success of your plan, Bureau feels it would be better to wait approximately two additional months until Seberg's pregnancy would be obvious to everyone. If deemed warranted, submit your recommendation at that time.

1 - San Francisco

JFM:drl
 (5)

NOTE:

Jean Seberg has been a financial supporter of the BPP and should be neutralized. Her current pregnancy by [REDACTED] while still married affords an opportunity for such effort. The plan suggested by Los Angeles appears to have merit except for the timing since the sensitive source might be compromised if implemented prematurely. A copy is designated to San Francisco since its sensitive source coverage is involved.

Tolson _____
 DeLoach _____
 Mohr _____
 Bishop _____
 Casper _____
 Callahan _____
 Conrad _____
 Felt _____
 Gale _____
 Rosen _____
 Sullivan _____
 Tavel _____
 Soyars _____
 Tele. Room _____
 Holmes _____

MAILED 24
 MAY 5 1970
 COMM-FBI

97 MAY 8 1970

Düzenlenmiş COINTELPRO FBI Notu, 1970³

Dünyanın herhangi bir yerindeki toplumsal hareketlere yönelik hükümet gözetimi, sızma ve ajan provokatör faaliyetlerinin belki de en büyük kamuoyu teşhiri, 1971 yılında Federal Soruşturma Bürosu'nun (Federal Bureau of Investigation- FBI) Pennsylvania, Media'daki yerel ofisine gece geç saatlerde bir grup aktivistin girmesinin ardından Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana geldi. 1971'de çekilen

3 Notun Türkçeye çevrilmiş hali kitabın EK bölümünde bulunmaktadır.

belgesel filmde de belirtildiği gibi, bu küçük barış aktivistleri grubu ifade özgürlüğüne ve toplanma hakkına karşı süregelen baskılardan bıkmış ve sözde demokratik hükümetten mağduriyetlerinin giderilmesini istemişti (Hamilton 2014). Bu aktivistlerin aldıkları birçok belgeyi inceledikten sonra buldukları şey, FBI'nın barış ve sosyal adalet hareketlerine karşı yürüttüğü kötü şöhretli kampanyasının varlığının ve faaliyetlerinin açık bir teyidiydi. Daha sonra aktivistler bu bilgileri büyük haber kuruluşlarına ve ABD Kongresi'nin sonradan açık oturumlar başlatan olaya karşı duyarlı üyelerine ulaştırdılar.

Belgeler, duruşmalar ve soruşturma raporları rahatsız edici kanıtları ortaya çıkardı. 1956 ve 1971 yılları arasında FBI, yerel polis departmanlarıyla eşgüdüm içinde, normal kurumsal kanallar ve sivil direniş taktiklerinin bir kombinasyonu yoluyla barış ve adalet reformları arayan çok sayıda toplumsal harekete ve silahlı öz savunmayı savunan birkaç gruba yönelik, karşı istihbarat programları (kısaca *COINTELPRO*) yürüttü. Ward Churchill ve Jim Vander Wall'un (1990) bu belgeleri bir araya getirdikleri *The COINTELPRO Papers* adlı devasa yayınlarında aktardıkları üzere, bu operasyonların hedefi sosyal adalet, eşitlik, insan hakları ve barış arayan halk hareketlerini "bozmak ve istikrarsızlaştırmak", "felç etmek", "yok etmek" ve "etkisiz hale getirmek" idi. Hükümetin ABD iktidar elitleri adına yürüttüğü *COINTELPRO* kampanyası, bir kongre müfettişi tarafından "incelikli bir kanunsuz operasyon" olarak dahi tanımlanmıştır (Churchill ve Vander Wall 1990'dan alıntılanmıştır).

Churchill ve Vander Wall ayrıca *COINTELPRO* operasyonlarının birkaç temel unsurunu da tanımlamaktadır; bunlardan biri ilerici toplumsal hareketlerin içine yerleştirilmiş ajan provokatörlerin yaygın kullanımınıdır. Bu belgeler, örneğin, ABD'nin Vietnam halkına karşı yürüttüğü savaşa karşı çıkan barış hareketinde ajan provokatörlerin kullanıldığını ortaya koymaktadır. Hedef alınan gruplar arasında Demokratik Toplum için Öğrenciler (Students for a Democratic Society- SDS), Savaşa Karşı Vietnam Gazileri (Vietnam Veterans Against the War- VVAW) ve Vietnam'daki Savaşı Sonlandırmak için Ulusal Seferberlik

Komitesi (National Mobilization Committee to End the War in Vietnam) yer alıyordu.

ABD’li ajan provokatörleri araştıran sosyolog Gary Marx da çalışmasında benzer birkaç örnekten bahsetmektedir. Bunlardan en açıklayıcı olanlarından biri “Gezgin Tommy” lakaplı bir FBI provokatörüyle ilgilidir. Marx (1974), The New York Times’deki haberlere atıfta bulunarak şöyle açıklamaktadır:

“Gezgin Tommy”, SDS organizatörü kılığında, New York’un çeşitli kampüslerindeki öğrencilere bombalar, silahlar ve gerilla taktikleri dersleri verdi. Molotof kokteyli yapmayı öğrettiği iki öğrenci kampüste ki ROTC binasını yaktı ve hemen tutuklandı.

Daha da anlamlı olanı, Gezgin Tommy’nin “Sahada benim gibi binlerce adam var” itirafıdır (Marx 1974’te alıntılanmıştır).

ABD SİYAH KURTULUŞ HAREKETİNİ ZAYIFLATMAK İÇİN ÇALIŞAN AJAN PROVOKATÖRLER

COINTELPRO programıyla ilgili en şok edici ifşalardan biri, 1950'ler ve 1960'larda Afrikalı Amerikalılar için adalet ve insan hakları arayan şiddetsiz hareketi yoğun bir şekilde hedef almasıydı. FBI özellikle Martin Luther King, Jr. ve 1957'den itibaren siyah vatandaşlar için oy verme ve diğer insan hakları için sivil direniş kampanyaları düzenlemeye yardımcı olan Southern Christian Leadership Conference (Güney Hıristiyan Liderlik Konferansı- SCLC) örgütüne odaklanmıştır. Ne var ki, FBI'ın King ve SCLC'yi izlemesi, FBI'ın gizli, baskıcı, hareket karşıtı operasyonlarını tanımlamak için COINTELPRO terimini resmi olarak kullanmaya başlamasından çok daha önce başladığı ve uzunca bir süredir devam eden National Association for the Advancement of Colored People'a (Renkli İnsanların⁴ İlerlemesi için Ulusal Dernek- NAACP) yönelik uzun süredir devam eden soruşturmanın bir üst seviyeye taşınmasıydı.

NAACP faaliyetlerini davalar ve lobicilik gibi olağan kurumsal politika değişikliği taktikleriyle sınırlamıştı ancak o dönemde iktidar elitlerinin çıkarlarına hizmet etmeyen ırksal adalet hedefleri nedeniyle, liderleri ve en aktif üyeleri örgüte sızan FBI ajanları tarafından izlendi, dinlendi ve ihbar edildi. FBI'ın kamuoyuna yaptığı açıklamalardaki resmi

---

4 Ç.N. Kuzey Amerika kıtasında beyaz olmayan kişileri tanımlamak için colored people, renkli insanlar ifadesi kullanılmaktadır.

Fotoğraf: Martin Luther King Jr. Montgomery, Alabama'da tutuklandı.

gerekçesi, örgütteki “komünist hakimiyetini” araştırmak ve örgütün “düşman bir yabancı gücün” etkisi altında olduğunu kanıtlamaktı (Churchill ve Vander Wall 1990’dan alıntılanmıştır). Ancak, 1941’den 1966’ya kadar 151 muhbir, 3.000’e yakın yasadışı telefon dinlemesi ve üyelerin evlerine ve örgütün toplantı odalarına yerleştirilen 800’den fazla dinleme cihazını içeren kapsamlı soruşturmadan sonra bile söz konusu kanıt bulunamamıştır. Buna rağmen FBI, ABD Yüksek Mahkemesi tarafından ABD Anayasasının bu şekilde kötüye kullanılması engellenene kadar NAACP’nin tüm üyelerinin resmi kayıtlara hükümet karşıtı olarak geçmesi için uğrařmıřtır⁵.

King’in SCLC’si iktidar elitlerinin çıkarları için NAACP’den bile daha tehlikeli görölüyordu çünkü binlerce ve nihayetinde milyonlarca siyah Amerikalıyı ve mütteliklerini insan hakları ve sosyal adalet için kitlesel sivil direniş kampanyalarına katılmaları için harekete geçiriyordu ve bu şiddetsiz direniş kampanyaları giderek hakiki reformlar gerçekleştiriyordu. King ırkçılık, militarizm ve ekonomik eşsitsizlik konularını birbirine bağlamaya bařladıķça ve ABD toplumunda daha büyük yapısal değişiklikler yapılması çağrısında buldukça panik daha da arttı. King’in 1968’de öldürölmeden önceki son örgütlenme girişimi Yoksul Halk Kampanyası’ydı (Poor People’s Campaign). SCLC tarafından başlatılan bu kampanya, King’in ABD’de hem şirket kapitalizmine hem de komünizme karşı daha demokratik bir siyasi ve ekonomik alternatifte geçişi başlatmayı umduğu geniş bir ekonomik adalet gündemini militan sivil direniş taktikleriyle destekleyen ulusal bir ırklar arası koalisyon oluşturmaya çalışıyordu.

FBI’in bir zamanlar sır olan King ile bağlantılı sosyal adalet hareketlerini yok etmeye yönelik girişimi hakkında bugün bilinenler ders niteliğindedir. Her şey, King’in 1955-56 yıllarında başarılı Montgomery Otobüs Boykotu’na liderlik etmesinin ardından FBI’in ulusal merkezinden Atlanta,

---

5 Ç.N. ABD ceza kanununa göre federal ya da eyaletteki hükümeti, hükümet kurum veya kurumlarını zorla kontrol altına almak veya devirmek amacıyla herhangi bir faaliyette bulunmak olan özel grupların resmi kayıt altına alınması gerekmektedir.

Georgia'daki ofisine gönderilen 1957 tarihli bir notla başlamıştır. Notta SCLC'nin kuruluşuyla ilgili bir basın k p r  yer alıyor ve yerel Őubeye SCLC'nin ofisini izlemeye başlaması emredilerek ‐örgütün belirtilen amacı göz önünde bulundurulduğunda, ırksal meselelerle bağlantılı durumlarda örgütle ilgili kamu kaynaklı istihbarat için tetikte kalmalısınız” deniyordu (Churchill ve Vander Wall 1990'dan alıntılanmıştır).

1960 yılına gelindiğinde, FBI  rg te kapsamlı bir Şekilde sızmaya başlamış ve 1963 yılına gelindiğinde, ABD Adalet Bakanı Robert F. Kennedy, SCLC'nin tüm bölge ofislerinin ve King'in ikametgahı ile motel odalarının telefonlarının dinlenmesine ve King'in ortaklarının ofislerine girilmesine izin vermiştir. Churchill ve Vander Wall (1990) tarafından belirtildiği gibi:

Rahip Dr. King'e yönelik bu gizli ve giderek artan ilginin nedenleri, Eylül 1963'te COINTELPRO başkanı William C. Sullivan'in emriyle FBI karşı istihbarat uzmanı Charles D. Brennan tarafından hazırlanan konuyla ilgili bir i  monografide ortaya konmuŐtur. Bu 11 sayfalık belgede Brennan,  nceki beş yıl içinde gördüğü desteğin kapsamı göz önüne alındığında, sivil haklar propagandasının ABD'nin ‐kurulu düzenine” açık bir tehdit oluşturduğu ve ‐King'in zenci⁶ hareketi liderlerinin lideri olarak itibarının her geçen gün arttığı... Martin Luther King giderse, Birleşik Devletler'deki zenci hareketinin de dağılacağı” tespitinde bulunuyordu.

William Sullivan, King'in  nl  ‐Bir Hayalim Var (I Have a Dream)” konuşmasını yaptığı 1963 Washington İŞ ve  zg rl k Yürüyüşü'n n ardından bir not yazmıŐtı. Bu notunda Sullivan, FBI yönetiminin Şu görüŐünü paylaŐıyordu: ‐Henüz yapmadıysak bile artık onu ulusun geleceği için en tehlikeli zenci olarak tanımlamalıyız” (Churchill ve Vander Wall 1990'dan alıntılanmıştır). Hatta King'i ‐ulusal güvenlik” için bir tehdit olarak nitelendirmiştir. Kaygı verici bir Şekilde Őunu da eklemiŐtir, ‐[King'e yönelik davalarımızı] mahkemede veya Kongre Komiteleri önünde geçerli olan

---

6  .N. Alıntı metinde Afrikalı Amerikalıları aŐaĐılamak için siyah yerine kullanılan 'negro' kelimesi 'zenci' olarak  vrilmiŐtir.

yasal delillerle sınırlamak gerçekçi olmayabilir” (Churchill ve Vander Wall 1990’dan alıntı).

Bu, uygun haber kaynaklarına King’le ilgili olumsuz haberlerin yerleştirilmesi anlamına geliyordu. Böyle yöntemlerle King’in liderliğini yok etmeyi başaramayınca ve hatta King 1964’de Nobel Barış Ödülü alınca, Sullivan daha tüyler ürpertici bir COINTELPRO operasyonuna yetki vermiştir. Sullivan ajanlarına, FBI ses kayıtlarından King’in ülke çapındaki motel odalarında yaşadığı cinsel sadakatsizlikleri derlemeleri ve ödülü almadan önce intihar etmediği takdirde kasetlerin kamuya açıklanacağını söyleyen isimsiz bir mektupla birlikte King’e göndermeleri yönünde talimat verdi. Ajanlar talimatı yerine getirdi ama bu tehdit işe yaramadı. King şantajı boyun eğmedi.

FBI liderliği yaşadığı hüsranın ardından, fikir ayrılığı, rekabet, skandallar yaratmak ve şiddetsiz disiplini zayıflatmak amacıyla King ile ilişkili insan hakları ve sosyal adalet kampanyalarına ajan provokatörler yerleştirme programını genişletti. Çeşitli hareket kampanyalarına yerleştirilen gizli ajan ve kişiler bir FBI bilgi notuyla, “koşulların gerektirdiği durumlarda eyleme teşvik” ile yetkilendirildi (Churchill ve Vander Wall, 1990’dan alıntılanmıştır). Bu durum, öncesinde gizli muhbir olarak çalışan ajanlardan tam yetkili ve yaygın bir biçimde aktif ajan provokatörlere geçildiğine işaret ediyordu.

1960’ların ortalarından itibaren federal ve yerel polis, King’in SCLC’si, Şiddetsiz Öğrenci Koordinasyon Komitesi (Student Nonviolent Coordinating Committee- SNCC), Irksal Eşitlik Kongresi (Congress of Racial Equality- CORE), Yoksul Halk Kampanyası ve devam eden sayısız yerel şiddetsiz doğrudan eylem kampanyası da dahil olmak üzere, ajan provokatörler aracılığıyla toplumsal hareket örgütlerini ve koalisyonlarını bozma faaliyetlerini büyük ölçüde genişletmiştir. 1967 yılına gelindiğinde, bu operasyonlar FBI’nın “COINTELPRO - Siyah Özgürlük Hareketi” adını verdiği operasyonda birleştirilmiş ve dahil olan yerel FBI ofislerinin sayısı 23’ten 41’e yükselmiştir. 1967’den 1968’e kadar COINTELPRO operasyonuna katılan ajan sayısı 1.246’dan 1.678’e yükselmiştir.

FBI için çabalarının sonuçları umut vericiydi. Birçok samimi aktivistin umutsuzluğunu, hayal kırıklığını ve öfkesini istismar eden ajan provokatörler hizipleşmeyi, rekabeti, ve skandalları körükleyerek hareketleri zayıflatmayı başardı, şiddetsiz disiplinde önemli bir düşüğe ve toplumsal hareketlerde karşılaşılan çeşitli düzeydeki şiddetin kullanımı yönünde bir kaymaya zemin hazırladı. Örneğin, SNCC liderleri H. Rap Brown ve Stokely Carmichael, şiddetli hizipleşmeler sonrasında örgütün adını Şiddetsiz Öğrenci Koordinasyon Komitesi'nden Öğrenci Ulusal Koordinasyon Komitesi'ne (Student National Coordinating Committing) çevirmiştir. Brown ve Carmichael aynı zamanda söylemsel olarak kitlesel gösterilerde şiddet içeren öz savunmayı ve hatta zaman içinde artan bir şekilde saldırgan siyasi şiddeti benimsemişlerdir. Bu durum ajan provokatörler için daha geniş bir manevra alanı yaratmıştır.

Kültürel zeitgeist⁷ değişmeye başlamış ve birçok iç şehirde isyanlar ortaya çıkmıştır, bu daha da yoğun hükümet baskısını haklı çıkarmaya yaramış ve ırksal adalet hareketine yönelik kamu desteğini azaltmıştır. Afro-Amerikan Çalışmaları uzmanı Manning Marable'in açıkladığı gibi:

1964, 1965, 1966, 1967 ve 1968'in bahar ve yaz aylarında Kuzeydoğu, Orta Batı ve Kaliforniya'daki hemen hemen her büyük ABD şehrinde büyük siyah isyanları patlak verdi... 1964'ten 1972'ye kadar süren getto isyanlarının sosyo-ekonomik yıkımı toplamda 250 ölüm, 10.000 ciddi yaralanma, 60.000 tutuklama ve polis, asker ve devlet tarafından alınan diğer zorlayıcı önlemlerin maliyeti ve iş dünyasının uğradığı kayıplarla milyarlarca dolara mâl olmuştur. (Churchill ve Vander Wall 1990'dan alıntılanmıştır).

Ayaklanmaların bir kısmının doğrudan ajan provokatörler tarafından tetiklenmiş veya körüklenmiş olması mümkündür. Ancak belgeli kayıtlar daha çok ajan provokatörlerin süregelen, örgütlü toplumsal

---

7 Ç.N. Almanca zamanın ruhu anlamına gelen ve bir çağın düşünce ve duygu biçimini anlatmak için kullanılan ifade yaygın olarak kullanılan bir kelime/terim olduğu için çeviride korunmuştur.

hareket çabalarına sızmasına odaklanmıştır.

Siyah Özgürlük Hareketi içinde açıkça şiddet yanlısı olarak örgütlenen gruplardan biri 1966 yılında Oakland, Kaliforniya’da kurulan Kara Panter Partisi’dir. Kısa sürede düzinelerce şehirde şubeleri olmuştur. Başlangıçta Panterlerin üç ana odağı vardı: yerel seçim kampanyaları; okul kahvaltıları ve okul sonrası programları gibi doğrudan hizmet programları; ve Siyahları polis şiddeti ve tacizinden korumak için şehir merkezinde silahlı devriyeler. FBI bu grubu derhal hedef almış ve ajan provokatörleri kullanarak iç bölünmelere önyak olmuş, Panterleri saldırgan şiddete teşvik etmiş ve halkın gözünde grubun imajını şeytanlaştırarak liderlerinden bazılarının polis tarafından tutuklanması da dahil olmak üzere yoğun baskıyı meşrulaştırmıştır.

Churchill ve Vander Wall bu konuda Agents of Repression (Baskı Ajanları) başlıklı bir kitap yazdılar ayrıca başka araştırmacılar da FBI’ın Kara Panterlere karşı yürüttüğü savaşı ve hükümetin ajan provokatör kullanımını belgelediler. New York Times yazarı Giovanni Russonello’nun (2016) belirttiği gibi:

Ancak yıllar sonra Senato’nun Kilise Komitesi, FBI’ın Panterlere karşı ne kadar yaygın bir şekilde çalıştığını ve basında çıkan haberleri ne kadar etkilediğini gösterecekti. Şehir polis güçlerini Kara Panterler’le çatışmaya teşvik etti; muhbirler ve ajan provokatörler yerleştirdi ve gruba sempati duyan yerel topluluk üyelerine gözdağı verdi.

Gary Marx (1974) da FBI ve yerel polisin Panterlere karşı kullandığı bazı faaliyetlerin bir özetini sunmaktadır. İşte bunların pek çok örneği arasından sadece birkaçı:

- New York’ta, kamuya açık yerleri bombalamak için komplo kurmakla suçlanan 13 Kara Panter’in bir FBI muhbirinden 60 dinamit çubuğu aldığı bildirildi.
- Bir New York dedektifi Harlem ofisinin açılmasına yardımcı oldu ve ardından Kara Panterlerin Bronx şubesine yardım etti. Partiye, 13 Panter davasında aleyhinde tanıklık yaptığı kişilerden önce

FBI YÖNETİMİ KISA SÜRE SONRA BU İNSAN HAKLARI VE SOSYAL ADALET KAMPANYALARINA AJAN PROVOKATÖRLER YERLEŞTİRME PROGRAMINI GENİŞLETTİ.

katılmıştı. Faaliyetlerinin sadece içlerine sızmanın ötesine geçtiğini kabul etti.

- Bir başka gizli polis Panter gazetesinin metropol bölgesindeki dağıtımından sorumluydu ve mali işlere bakan kişinin vekiliydi.
- Indiana ve New York'ta Kara Panterlerle ilgili bir başka olayda, polis ajanlarının Siyah militanları bir bankayı soymaya teşvik ettiği, onlara silah, hedefe ait harita ve hatta kaçış için araba sağlamayı teklif ettiği bildirildi.
- Chicago'da Fred Hampton ve Mark Clark'ın öldürüldüğü baskın, bir FBI muhbirinin silah zulası ihbarına dayanıyordu ancak çok az silah bulundu. O dönemde Panterlerin güvenlik şefi ve Hampton'ın koruması ücretli bir FBI muhbiriydi. Mahkemede verdiği ifadede, görevlerinin "tüm üyelerin uygun şekilde silahlandırıldığından ve silahlarının çalıştığından emin olmak, olası muhbirleri taramak ve soruşturmak ve güvenlik cihazları kurmak" olduğunu açıkladı.

İlginç bir şekilde, Churchill ve Vander Wall şiddet içeren direnişin sivil direnişle kıyasla daha etkili ve güçlü bir alternatif olduğu fikrine sıkı sıkıya inanmaya devam ederlerken, aslında iktidar elitlerinin hareketlerin karakterini değiştirmek için ajan provokatörleri nasıl kullandıklarını - onları daha şiddetli ve dolayısıyla daha küçük, daha az etkili ve halkın tepkisini çekmeden bastırmayı daha kolay hale getirdiklerini - ayrıntılı bir şekilde belgelemektedir. Çalışmalarının çok iyi ortaya koyduğu gibi, COINTELPRO gibi operasyonlar hareketlere zarar vermekte ve hareketlerin etkinliklerini azaltmaktadır. Hatta Churchill ve Vander Wall, bu

tür çabaların “belki de 1960’ların sonunda siyah özgürlük hareketinin kamuoyunda karşılaştığı olumsuzluğun büyük bir kısmını açıkladığını” düşünmektedir (Churchill ve Vander Wall 1990).

Princeton Üniversitesi profesörü Omar Wasow’un araştırması, Churchill ve Vander Wall’un bazı hareket gruplarının şiddete yönelmesinin 1960’larda Amerika Birleşik Devletleri’ndeki ırksal adalet hareketine zarar veren kamuoyu algılarına yol açtığı hipotezini doğrulamaktadır. Wasow’un 2016 tarihli taslak makalesi “Protestolar Fark Yaratıyor mu? 1960’ların Siyah İsyanından Kanıtlar” (Do Protests Matter? Evidence from the 1960s Black Insurgency) (2021’in başlarında American Political Science Review tarafından uyarlanıp yayınlandı) başlıklı makalesi, aşağıdaki iki faktörün oy verme kalıpları, kamuoyu ve siyasi düşünce liderlerinin söylemleri üzerindeki farklı etkilerine yakından bakıyor:

1. Ajan provokatörlerin körüklediği türden ayaklanmalar ve şiddet içeren taktikler; ve bunun aksine,
2. Ajan provokatörlerin baltalamak istediği disiplinli şiddetsiz taktikler.

Wasow, ilçe düzeyindeki verileri ve oy verme kalıplarını değerlendiren karmaşık bir araştırma tasarımı aracılığıyla, disiplinli sivil direnişe (yani şiddetsiz protestolara) yakın durmanın beyazların “eşitlik” ve “sivil haklar” konusuna odaklanmasını sağladığını, şiddet içeren protestolara ve ayaklanmalara yakın durmanın ise odağı “kanun ve düzene” kaydırarak Siyah Özgürlük Hareketi’ne karşısında devletin baskısını daha fazla desteklemelerine neden olduğunu bulmuştur. Şiddetsiz protestolar aynı zamanda “beyaz liberaller, beyaz ılımlılar ve siyahlardan oluşan eşitlikçi koalisyonun büyümesine yardımcı olmuş” ancak şiddet olarak algılanan protestolar daha ırkçı ve otoriter bir bakış açısına sahip karşıt koalisyonu güçlendirmiştir. Bu değişimlerin siyaset ve toplum üzerinde büyük yansımaları olmuştur. Wasow (2016), “Başkanlık seçimlerinde, siyahların öncülük ettiği protestolardan şiddetsiz olanlara yakınlığın beyaz Demokratların oy oranını artırdığını, şiddet içeren protestolara yakınlığın ise oy oranını önemli ölçüde düşürdüğünü ve 1968 seçimlerinde oyların

Hubert Humphrey'den Richard Nixon'a kaymasının sebebinin muhtemelen bu olduğunu" tespit etmiştir. Wasow (2016) çalışmasında şu sonuca varmaktadır: "Taktikler belirleyicidir... ve baskıya karşılık şiddet uygulamak çoğu zaman savunulabilir olsa da, bu araştırma şiddet uygulamanın stratejik olmayabileceğini göstermektedir."

1960'ların sonlarında ABD'deki toplumsal hareketlere zarar veren ve onları zayıflatan ajan provokatör faaliyetlerine ve ajan provokatör benzeri davranışlara rağmen yine de bazı önemli reformlar kazanım hanesine yazılmıştır. Hareketin etkinliğindeki düşüş, birçok hareket aktivistinin disiplinli sivil direniş stratejilerinde ısrar etmesi ve 1970'lerin başında ve ortasında ajan provokatör faaliyetlerinin kamuoyuna ifşa edilmesiyle önemli ölçüde hafifletilmiştir. FBI ve CIA'in demokratik olmayan davranışlarına ilişkin medya haberleri ve kongre oturumlarının kamuoyunda tepki oluşturduğu kesindir.

Bu kamuoyu teşhiri aynı zamanda FBI ve yerel polis departmanlarının COINTELPRO adını ve dilini kullanmaya son vermelerine ve bu tür faaliyetler konusunda daha da ketum davranmalarına neden olmuştur. Gerçekten de FBI, 20. yüzyılın büyük bölümündeki "eski kötü" FBI'ı görünüşte reddetmek ve bunun karşısına artık bu tür polis devleti taktiklerine başvurmayan sözde "yeni", demokratik ve reformcu FBI'ı koymak için büyük halkla ilişkiler çabalarına girişmiştir. Barış, adalet ve çevresel kaliteye odaklanmaları nedeniyle "Birleşik Devletler'in kurulu düzenine" tehdit oluşturan siyasi bozguncular yerine, artık "teröristler" ve "şiddet yanlısı aşırılıkçılar" söz konusuydu. Bu söylemsel el çabukluğu sayesinde 1970'lerin başından itibaren COINTELPRO operasyonları yeni isimler altında mevcut kurumsal kanallarla sivil direnişi kullananları ayırt etmeksizin şiddetsiz grupları hedef almaya devam etti. Ajan provokatörler Amerika Yerli Halklar Hareketi (American Indian Movement) gibi silahlı öz savunma gruplarını da saldırgan siyasi şiddet içine itmiştir. Churchill ve Vander Wall'un The COINTELPRO Papers adlı kitabı "COINTELPRO Yaşıyor" başlıklı bir bölümle sona ermektedir. Yazarların (1990) bu konudaki anlatısı şu şekildedir:

ŞİDDETSİZ GRUPLARI HEDEF ALAN COINTELPRO OPERASYONLARI 1970'LERİN BAŞINDAN İTİBAREN YENİ İSİMLER ALTINDA DEVAM ETMİŞTİR.

Bu tür dil kurnazlıklarının sonuçları... 1980'lerde FBI'nın, ABD'nin Orta Amerika'daki politikalarına karşı çıkan şiddetsiz CISPES [El Salvador Halkıyla Dayanışma Komitesi] örgütüne yönelik uzun yıllara yayılan bir "soruşturmanın" yürütülmesine bahane olarak "terör soruşturması" kılıfını kullandığı anlaşıldığında ortaya çıkmıştır. Bu soruşturma aralarında Clergy and Laity Concerned, Maryknoll Sisters, Amnesty International, Chicago Interreligious Task Force, U.S. Catholic Conference ve Virginia Education Association'ın da bulunduğu en az 215 grubu daha kapsayacak şekilde genişledi. CISPES operasyonunda sistematik olarak gizli ajan/provokatör kullanımı, dezenformasyon, "kara torba işleri" [yani gizlice girerek bilgi toplama operasyonları] telefon dinlemeleri, "açık gözetleme (hedefleri 'her posta kutusunun arkasında bir ajan olduğuna' inandırmak için)" ve niceleri gibi defalarca kullanılmış COINTELPRO taktiklerine başvurulduğunu söylemeye gerek yok.

Daha yakın bir tarihte iktidar elitlerinin, hareketleri şiddet yanlısı ve yıkıcı olarak karalamalarına benzer bir teşebbüse, dönemin Başkanı Donald Trump, 25 Mayıs'ta Minneapolis, Minnesota'da George Floyd'un polis tarafından öldürülmesinin ardından kurumsal ırkçılığı ve polis şiddetini protesto etmek için 2020'de düzenlenen Movement for Black Lives (Siyahların Hayatı İçin Hareket) ayaklanmalarını şeytanlaştırırken yeltendi. Trump, ülke çapındaki ilk protestolardan bazılarında eşlik eden kundaklama, yağma ve sokak şiddetinden -herhangi bir kanıt

sunmadan- anarşistleri ve hareket destekçilerini sorumlu tuttu. Washington Post'ta yer verilen ayrıntılı bir çalışma, 2020 yılında ABD'de düzenlenen binlerce Black Lives Matter (Siyah Hayatlar Değerlidir) gösterisinden "%96,3'ünde herhangi bir maddi hasar veya polis yaralanması olmadığını ve olayların %97,7'sinde katılımcılar, görgü tanıkları veya polis arasında herhangi bir yaralanma rapor edilmediğini" göstermesine rağmen, Trump tüm sivil direniş hareketini bu marjinal faaliyetlerle lekeleyemeye çalıştı ve bütün protestocuları "çapulcular" ve "haydutlar" olarak adlandırdı (Chenoweth ve Perryman 2020).

Trump'ın karalama taktiği, sağcı medyanın çarpıtmaları ve Ağustos 2017'de FBI'nın "Siyah Kimlikli Aşırılıkçılar Muhtemelen Kolluk Kuvvetlerini Hedef Almak Üzere Motive Oldular" ("Black Identity Extremists Likely Motivated to Target Law Enforcement Officers") başlıklı bir rapor yayınlamasıyla daha da kolaylaştı (FBI Terörle Mücadele Bölümü 2017). Bu resmi raporda Siyahların Yaşamı İçin Hareket gibi gruplar hedef alınırken, daha sonra iç terörizm açısından son derece tehdit edici olduğu FBI yönetimince açıkça kabul edilen yasadışı beyaz üstünlükçü milisler çoğunlukla görmezden gelindi. FBI'nın geçmişteki davranış kalıplarına bakıldığında, 2017 raporunun silahsız Siyahlara yönelik polis şiddetini protesto eden şiddetsiz aktivist gruplara karşı gözetim ve olası ajan provokatör faaliyetlerine zemin hazırladığı görülmektedir.

Ancak 2020'de hareketi şiddet yanlısı olarak karalama girişimleri 1960'ların sonu ve 1970'lerin başında olduğu kadar etkili olmadı. Bir kere, Siyahların Hayatı için Hareket'in birçok örgütleyicisi kitlesel sivil direnişte çok ısrarcıydı ve kundaklama, yağmalama ve sokak çatışmalarına karışan insanlarla mesafelendiler. Ayrıca protestolar sırasında meydana gelen şiddet ve mülk tahribatını ajan provokatörler ve Boogaloo Bois gibi silahlı milis grupları tarafından gerçekleştirilen yarıntılma operasyonlarının bir parçası olarak gündeme getirdiler. Çok kişi tarafından bildirilen önemli örneklerden biri Minneapolis'te "Şemsiyeli Adam" olarak adlandırılan beyaz üstünlükçünün Siyahların Hayatı Önemlidir destekçisiymiş gibi davranarak katıldığı çok ırklı şiddetsiz bir

gösterinin içindeyken BLM hareketini itibarsızlaştırmak için rastgele mala zarar vermeye başlayan ilk kişi olmasıdır (Jany 2020).

Bazı kitlesel medya kuruluşları da 1960'lara göre daha az suç ortaklığı yapıyor gibiydi. Medya yorumcusu Deborah Mathis (2020) bu konuda şöyle yazmıştır:

İlk haberlerde gösteriler kamu barışı ve güvenliğine yönelik bir tehdit olarak yansıtılmış, isyancılar ve yağmacılar hareketin mesajının karalanmasına neden olmuştu. Ancak birçok aktivistin bu davranışlarla arasına mesafe koyması ve şiddet eylemlerine karşın provokatör ve gizli ajanların örneklerini paylaşmasıyla bu durum kısa sürede ortadan kalktı. Bu gündem değiştirme unsurundan kurtulduktan sonra kameralar ezici bir çoğunluk olan şiddetsiz protestocuları parklarda otururken, diz çökerek dua ederken ya da bir grup kemancı etrafında toplanırken görüntüledi.... Meydana gelen şiddet öncelikle polis şiddetini protesto eden insanlara ironik bir acımasızlıkla karşılık veren kolluk kuvvetlerinin eliyle olmuştur.

Tüm bunlar hükümetin baskısının geri tepmesine ve hareketin önemli ölçüde fayda sağlamasına yardımcı oldu. Yine de ajan provokatör faaliyetlerinin iktidar elitleri ve hareket karşıtları tarafından sivil direniş hareketlerinin birliğini zayıflatmak, onları geniş halk kitlelerinin gözünde itibarsızlaştırmak ve polisle güvenlik güçlerinin daha büyük ve daha acımasız baskılarını haklı göstermek için nasıl kullanılabileceğini şimdiden görebiliyoruz.

ATEŞE KÖRÜKLE GİTMEK Mİ?

NE YAZIK Kİ BAZI SAMİMİ, ama yanlış yönlendirilmiş aktivistler farkında olmadan ajan provokatörlerin işini yapıyor ya da hareketlerimiz içinde ajan provokatörlerin etkisinin artmasını kolaylaştırıyor. Bu seslerden bazıları oldukça sofistike argümanlar öne sürüyor ve ikna edici olabiliyor. Burada birkaç örnek verebilirim, ancak sadece bir tanesini seçmeme izin verin - Ben *Case'in ROAR Magazine*'de yayınlanan 2017 tarihli makalesi. Case yazısında, şiddet içeren ve içermeyen taktiklerin birleştirilmesinin baskı ve adaletsizliğe karşı mücadele eden hareketlerin etkinliğini artırabileceğini savunarak dünyanın dört bir yanındaki hareketlerde yer alan diğer birçok samimi aktivistin düşüncelerini yankılıyor.

Bu arada Case, makalesinde birkaç iyi noktaya değiniyor. Örneğin, taktikleri “eylemlerin baskıcı sistemleri bozma, güç inşa etme ve uzun vadeli zaferlere yol açabilecek kısa vadeli hedefleri kazanma potansiyeline dayanarak” seçmemiz gerektiğine kim karşı çıkabilir? Taktik seçerken yapılması gereken en önemli kıyaslamamızın stratejik taktikleri seçmek (hareketin etkinliğini artırma olasılığı en yüksek olan taktikler) ile stratejik olmayan taktikleri seçmek (bazı aktivistlerin romantik fantazilerini veya geçici duygusal ihtiyaçlarını karşılayabilecek, ancak aslında hareketin aleyhine geri tepecek ve başarı olasılığını azaltacak taktikler) arasında olduğu konusunda haklı.

Hatta tam ölçekli silahlı mücadelenin hareketin etkinliğini artırmaya yaramadığını savunarak Erica Chenoweth ve Maria Stephan'ın ödüllü kitapları *Why Civil Resistance Works*'de (Sivil Direniş Neden İşe Yarar) yer alan çığır açan araştırmalarına atıfta bulunuyor. Case'in açıkladığı

Fotoğraf: Yaygın olarak “Antifa” olarak adlandırılan Kara Blok protestocuları, Montreal yürüyüşü.

ŞİDDETSİZ DİSİPLİNİN DÜŞÜK OLDUĞU KAMPANYALAR, HÜKÜMETLERİN BASKI KULLANIMINA KARŞI DAHA ZAYIF GERİ TEPME ETKİLERİNE YOL AÇMIŞTIR

üzere, bu iki araştırmacı, ağırlıklı olarak “şiddetsiz hareketlerin ‘maksimalist’ siyasi hedeflere (bir lideri devirmek, yabancı bir işgali ortadan kaldırmak veya bir bölgeden ayrılmak) ulaşma olasılığının şiddet içerenlere göre iki kat daha fazla olduğunu ikna edici bir şekilde göstermiştir.” Ayrıca şiddet içeren taktiklerin “daha fazla polis baskısı yaratma” işlevi gördüğü ve “özellikle şiddet içeren protestolarda” polis baskısına yönelik “ana akım toleransın yükseldiğini” kabul etmektedir.

Case’e göre etkili bir 21. yüzyıl devrimcisi “Maoist ya da Guevarist bir gerilladan” ziyade Gandici bir sivil direnişçiye benzeyecektir. Case’in de onaylayarak ifade ettiği gibi, çoğu sosyal değişim aktivisti “bugün artık silahlanmayı ve gerilla savaşı yürütmek için dağlara çıkmayı ciddi olarak tartışmıyor”. Ayrıca sivil direniş üzerine çalışan akademisyenleri, “aksatmaya yönelik yaratıcı şiddetsiz taktikler kullanarak kurumsal hedefleri tasfiye etmeye yönelik kullanıcı dostu yaklaşımlar” ortaya koydukları için övüyor. Kendisinin de belirttiği gibi, “Sivil direnişin işbirliği yapmama, kitlesel katılım, kutuplaşma ve geri tepme etkisi gibi temel ilkeleri önemli ve yararlıdır.”

Ancak Case, tüm bu sağlam noktalara değindikten sonra ani bir mantık sıçraması yapıyor ve durup dururken günümüz hareketlerinin şiddetsiz sivil direniş taktiklerini sık sık “düşük seviyeli şiddet eylemleri” ile desteklemeleri halinde çok daha etkili olacaklarına inanmak için “pek çok neden” olduğunu iddia ediyor ki bunları ayaklanma, cam kırma, şiddet yanlısı polisle sokak çatışması, karşı göstericileri

yumruklama ve kundaklama olarak tanımlıyor. Ne yazık ki bu iddiasını destekleyecek herhangi bir kanıt sunmuyor. Tek önermesi, konunun uzmanı akademisyenler tarafından şiddetsiz ve şiddet içeren hareketlerin dinamikleri ve etkileri arasında karşılaştırmalar yapmakta kullanılan orijinal Şiddetsiz ve Şiddet İçeren Çatışmalar ve Sonuçları (Nonviolent and Violent Conflicts and Outcomes- NAVCO) veri setinin, kendisine ait şiddetsiz taktiklerin düşük seviyeli şiddet eylemleriyle birlikte kullanılmasıyla daha etkili olacağı yönündeki kanıtsız iddiasını kesin olarak ortadan kaldıracak kadar hassas bir şekilde düzenlenmediğine dair gözlemdir (Case ve diğerleri bu yaklaşımı “taktik çeşitliliğini” desteklemek olarak adlandırmaktadır).

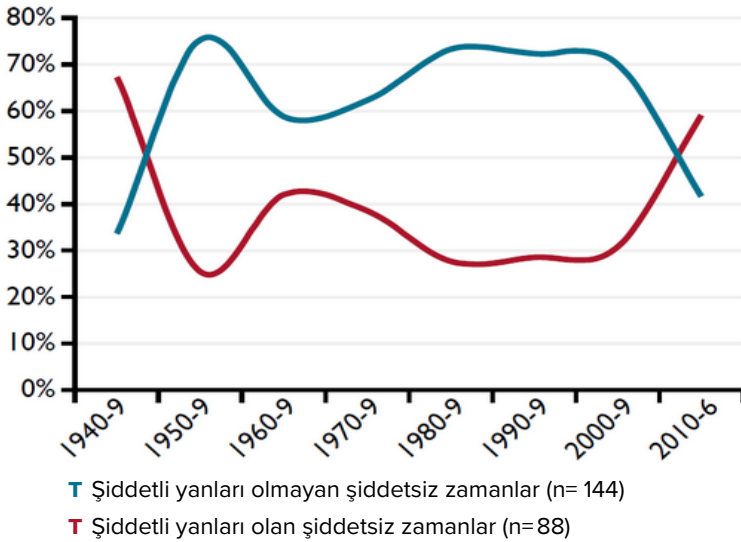
Ancak, daha önce de belirttiğim gibi, Omar Wasow’un (2016) 1960’lardaki ABD Siyah isyanına ilişkin bulguları, hareketlerimiz içinde daha fazla şiddetsiz disiplin geliştirmeye çalışmanın, Case ve diğerleri tarafından savunulan sözde taktik çeşitliliği yaklaşımından daha stratejik bir yaklaşım olduğuna dair güçlü kanıtlar sunmaktadır. Daha ileri araştırmalar bu sonucu desteklemektedir. Örneğin, Sharon Erickson Nepstad (2011) Nonviolent Revolutions (Şiddetsiz Devrimler) adlı kitabında Komünist rejimlere, askeri diktatörlüklere ve bireysel diktatörlere karşı yürütülen sivil direniş kampanyalarını karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Bu kategorilerin her birinde, başarısız olan ulusal sivil direniş hareketlerinin şiddetsiz disiplin seviyelerinin, başarılı vakaya kıyasla önemli ölçüde daha düşük olduğunu bulmuştur. Sharon incelemesinde, şiddetsiz disiplinin düşük olduğu kampanyaların, başarılı vakalara kıyasla, hükümetlerin baskı kullanımına karşı daha zayıf geri tepme etkilerine ve polis, ordu ve güvenlik hizmetlerinin kendi arasında daha az taraf değiştirmeye yol açtığı sonucuna varmıştır.

Erica Chenoweth de bu konuda çığır açan araştırmalar yapmaya devam etmektedir. Chenoweth, 2000’li yıllardan bu yana, önceki on yıllara kıyasla küresel çapta daha fazla sayıda sivil direniş kampanyasının ortaya çıktığını tespit etmiştir. Bu iyi haber. Kötü haber ise, sivil direniş kampanyaları hâlâ şiddet içeren kampanyaların iki katından

fazla etkili olsa da, 2006'dan bu yana genel başarı oranlarının düşüyor olması. Neden mi? 2016 yılında yayınladığı “The Rise of Nonviolent Resistance” (Şiddetsiz Direnişin Yükselişi) başlıklı politika notunda Chenoweth, bu gelişmenin dikkate alınması gereken dört olası nedenini ortaya koymaktadır. En önemlilerinden biri, 2006'dan bu yana “esas olarak şiddetsiz ayaklanmaların daha büyük bir kısmının şiddet yanlılarını tolere etmesi, benimsemesi veya kontrol altına alamamasıdır” (Chenoweth 2016). Chenoweth daha sonra, tam da sivil direniş kampanyalarının etkinliğinin azaldığı dönemde, sivil direniş kampanyalarının yanında şiddet yanlılarının oranlarındaki artışı belgeleyen bir grafik sunuyor.

Şekil 1: 2006 Sonrasında Sivil Direnişin Etkinliğindeki Düşüş Sırasında Şiddetsiz Disiplinin Azalması

Kaynak: Erica Chenoweth, “The Rise of Nonviolent Resistance,” PRIO Politika Notu 19 (2016).

Bu bulgular ve Chenoweth'in (2020) “The Future of Nonviolent Resistance” (Şiddetsiz Direnişin Geleceği) başlıklı makalesinde yer alan güncellenmiş bulgular, aktivistlerin ve örgütleyicilerin, örgütlü sivil direniş faaliyetlerinin yanı sıra düşük düzeyli şiddeti ve hatta daha

yıkıcı şiddeti savunan veya kullanan samimi aktivistlerin iddialarına şüpheyile yaklaşmaları gerektiğini göstermektedir.

Araştırmanın kendisinin ötesinde, benim için taktik çeşitliliği iddiasıyla çelişen en güçlü kanıt, ajan provokatörlerin şiddet içermeyen hareketlere zarar vermek için uzun süredir şiddet içeren taktikleri savundukları olgusunun az tartışılmasına rağmen artık iyice belgelenmiş olmasıdır. Elbette bu kişilerin motivasyonları samimi aktivistlerden farklıdır. Bu tür davranışları hareketleri güçlendirmek olarak görmezler. Tam aksine ajan provokatörlere iş veren iktidar elitleri, bir hareketin şiddetsiz disiplinini zayıflatmanın ve düşük seviyeli şiddeti teşvik etmenin hareketlerin yenilgisini kolaylaştırdığını açıkça anlamışlardır. Durum böyle olmasaydı, dünyanın dört bir yanındaki baskıcı rejimler toplumsal hareketlerdeki aktivistlerin bu tür şiddet eylemlerine katılmalarını sağlamak için önemli miktarda zaman, insan kaynağı ve para harcamaya nasıl devam edebilirdi ki?

Hiçbir ajan provokatörün bir hareketi disiplinli bir sivil direniş stratejisi benimsemeye teşvik ettiğinin belgelenmemiş olmasını ve ajan provokatörler tarafından kullanılan argümanların samimi ancak yanlış yönlendirilmiş aktivistler tarafından sıklıkla taklit edilmesini acı verici buluyorum. Yıllar boyunca defalarca duyduğum şiddeti meşru-laştıran argüman türleri şunlar:

- Sadece korkaklar şiddetten çekinir.
- Kötülük her türlü yolla yok edilmelidir.
- Şiddet çok daha radikaldir ve adaletsizlik had safhadaysa daha radikal bir tepki gerekir.
- Şiddet, ihtiyacımız olan değişimi elde etmek için daha hızlı bir yoldur.
- Kendimizi savunma hakkımız var.
- Güçlü düşmanlarla karşı karşıyayız ve şiddet ihtiyacımız olan güçtür.
- Seçeneklerimizi sınırlamak aptallıktır.

- Hareket için şiddetinin stratejik olmadığını düşünseniz bile sizinle aynı fikirde olmayanlar için de kapsayıcı olmak zorundasınız, aksi takdirde hoşgörüsüz davranmış ve insanların istediklerini yapma özgürlüğünü ihlal etmiş olursunuz.
- Şiddete başvuranlar düşmanı daha ılımlı olanlarla, daha az cesur müttefiklerimizle müzakere etmeye motive eder.
- Şiddet seçeneğimizden ancak hükümet ve diğer tüm düşmanlarımız bize şiddet uygulamaktan vazgeçtiklerinde vazgeçeceğiz.
- Şiddet, zalimin anladığı tek dildir.
- Geleceğimiz bizden çalındı. GERİ ALIN.

Birkaç yıl önce konuştuğum genç bir aktivist “Sosyal medya çevremde bu kadar çok insanın Kara Blok/Antifa8 şeylerini desteklemesi beni şaşırttı” demişti, özellikle de “taktik çeşitliliği” çağrıları. Bu sloganın gerçekten de aktivistlere şiddet pazarlamanın ya da en azından şiddete tolerans göstermenin etkili bir yolu olduğu kanıtlandı. Kulağa stratejik ve kapsayıcı geliyor, değil mi? Stratejik ve kapsayıcı olup olmaması zaman içinde hareketin katılımını ve gücünü artıran etkili taktiksel çeşitlilikten mi yoksa sivil direniş eylemlerine eklenen ve genellikle hareketin katılımını ve etkinliğini azaltan verimsiz şiddet taktiklerinin kötü düşünülmüş bir yığınının mı bahsettiğimize bağlıdır. “Taktiklerin çeşitliliği” sloganı kulağa hoş gelse de, ajan provokatörler tarafından sıklıkla kullanılan bu ifade, aslında bu ikinci, çok kusurlu, şiddet yanlısı bakış açısını masum aktivistlere satmanın etkili bir yoludur.

Etkisiz şiddetin pazarlanmasına karşı koymak çaba gerektirecektir. Konuştuğum bir aktivist bana daha fazla aktivistin sesini yükseltmesi ve “taktik çeşitliliği” sloganının ardındaki bulanık düşünceye meydan okuması gerektiğine inandığını söyledi. Toplumsal hareketler üzerine bir konferansa katıldığını ve orada bir sunucunun “kendi hakkı olarak ‘taktik çeşitliliği’ için oldukça ısrarcı olduğunu” anlattı. “Fırsatım olsaydı,

---

8 Ç.N. “Kara Blok, bir çeşit toplu/ortaklaşa hareket ya da eylem taktiğidir. Kara Blok oluşturmak isteyenler, gösteri sırasında siyah maske takmış ve giyinmiş olarak belirirler. Kolayca tanındıklarından, bir birlik/beraberlik oluşturabilirler.” Kaynak: [Kara Bloklar: Eyleme Farklı Bir Bakış - Bianet](#).

Bir Kara Blok protestocusu bir kamu reklamının üzerine “Tüm polisleri öldürün” yazarken.

onunla ve diğer konferans katılımcılarıyla ‘şiddet kullanma hakkının’ nasıl sadece bireysel bir tercih olmadığı hakkında konuşmak isterdim” diye ekledi. İyi bir noktaya parmak bastı. Karanlık bir sokakta, şiddet uygulayan bir saldırganla teke tek kaldığınızda, hayatınızı kurtarmak için karşı-şiddet kullanmak verimli olabilir. Ancak bir birey ya da küçük bir aktivist grubu kitlesel bir hareket eyleminde bu tür bir şiddete başvurduğunda, çoğu zaman demokratik grup anlaşmalarını ihlal ettiği için birçok masum insanı tehlikeye atabilir ve baskının şiddetini en aza indirmekte ya da ezici bir şiddet gücüne ve maddi kaynaklara sahip bir rakibin karşısında zafer kazanamaz. Aslında böyle yaparak kolektif bir zafer kazanma şansını azaltır.

Örgütlü sivil direniş eylemlerinde şiddete başvurmanın bireysel bir hak olduğunu iddia etmek bir şirketin, çalışanlar, müşteriler veya dışarıdaki üçüncü taraflar üzerindeki olumsuz etkilerine bakmaksızın

zararlı üretim tercihleri yapma hakkı iddia etmesine benzer. Bu şirket özgürlüğü “hakkı” bazı serbest piyasa yanlıları tarafından kutsal olarak görülmektedir. Pek çok insan aslında ekonomimizi yozlaştırdığından ve hem insanlara hem de gezegene zarar verdiğiinden şüphe etse de, kulağa olumlu gelen bir başka pazarlama terimi olan bu çarpıtılmış serbest girişim kavramını kabul etmektedir.

Burada gerçekten bir benzerlik var. Kendileri asla hareketin amaçlarına ters olan bir şiddete bulaşmayacak olan bazı aktivistler, küçük bir azınlık aktivist grubu şiddet kullanmak için “taktik çeşitliliği” ve “bireysel haklar” gibi kulağa olumlu gelen söylemlere başvurduğunda basbayağı dilleri tutulur, pasifleşirler veya kafaları karışır. Şiddetin pazarlanması karşısındaki bu pasiflik sıkıntılıdır çünkü hareketlerin kazanmasına yardımcı olmaz. Başarıyı çok daha zorlaştırır ve gerçek ajan provokatörlerin hareketlerimize daha güçlü biçimde olumsuz etki etmesini kolaylaştırır.

ETKİLİ CEVAP VERME

AJAN PROVOKATÖRLER VE ajan provokatör benzeri davranışlar sorununa ilişkin bir farkındalık geliştirmenin tüm aktivistlere ve örgütleyicilere yardımcı olabileceğine inanıyorum. Ancak bu farkındalık tek başına yeterli değildir. Atılması gereken bir sonraki adım, kim yaparsa yapsın, ajan provokatör benzeri davranışların olumsuz etkilerine karşı hareketlerimizi bağışık hale getirmek için aktivistlerin ve örgütleyicilerin birlikte çalışabileceği yolları keşfetmek ve denemektir.

Geçmişte aktivistlerin verdiği tüm tepkilerin bu gerçek sorunu ele almada etkili olduğu kanıtlanmamıştır. Gary Marx'ın (1974) belirttiği gibi, ajan provokatörlere karşı hareketlerin tepkileri tipik olarak bir yanda “onları görmezden gelmekten” diğer yanda “katı güvenlik teknikleri kullanma ve herkesten paranoyakça şüphelenmeye” kadar uç noktalarda değişiklik göstermiştir. Bu uçların hiçbirinin çok etkili olduğu kanıtlanmamıştır ya da kısa vadede etkili olsa bile bu çarelerin kendisi hareketin genel büyümesine zarar verebilir. Bu ters etki yaratan olguya 1960'larda Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Siyah Özgürlük Hareketi'nden bir örnek veren Marx, Kara Panterler'in “hareket içine sızmaları önlemek amacıyla bir dönem yeni üye kabul etmeyi durdurduğunu” belirtmektedir.

Bir başka örnekte, 2019 yılında Hong Kong'da havaalanını işgal eden demokrasi yanlısı protestocular, bir katılımcının zarar verici davranışlarını fark etmiş ve onun aralarındaki bir ajan provokatör olduğundan şüphelenmişlerdir. Bunun üzerine birkaç gösterici “onu yakalayıp üstünü aradı ve pasaportundaki ismin [Xu Jinyang] yakındaki Shenzhen

kentinden bir yardımcı polis memurununkiyle eşleştğini gördü” (Sweet 2019). Onu bağladılar ve tartakladılar. Çok geçmeden sert bir şekilde tekmelemeye başladılar. Bu “suçlanan adamı koruyan ve kalabalığı yaptıkları kötü muamelenin anakara için bir propaganda malzemesi olacağı konusunda uyarın yerel bir muhabir olan Richard Scotford’un müdahalesi olmasaydı, adamın ölümüne yol açabilecek bir karardı.” Gazetecinin haklı olduğu ortaya çıktı, çünkü olayın görüntüleri hareketi şiddet yanlısı bir tehdit olarak gösteren haberlerde kullanıldı. Aktivistlerin Xu Jinyang’a karşı fevri ve son derece ters tepkileri nedeniyle, adam yakalanmış olmasına rağmen görevinde başarılı oldu.

Çalışmalarımızda daha başarılı olmak için hareketlerimizdeki ajan provokatör benzeri davranış sorununu ele almanın daha iyi yollarını bulmalıyız. Aktivist Lisha Sterling bize bu konuda biraz rehberlik ediyor. Öncelikle, ajan provokatörler ile samimi ama yanlış yönlendirilmiş aktivistler arasındaki farkı anlamaya çalışmanın ne kadar zor ve hatta zarar verici olabileceğini belirtiyor. Sterling (2020) daha sonra, alta yattığından şüphelenilen motivasyondan ziyade davranışa odaklanmayı tavsiye ediyor ve şöyle diyor:

Eninde sonunda, her şey bittikten çok sonrasına kadar harekete sızan bir kişi olduğunuzu asla anlayamayacağınız bazı insanlar olabilir. Bilinmeyen gizli ajan sorununa en iyi çözüm herkese güvenmemek değil, tüm katılımcılar için net davranış kuralları benimseyip uygulayarak bu potansiyel felaket geriliminden tamamen kaçınmaktır. Üzerinde anlaştığınız güvenlik protokollerini uygulamayı reddeden veya davranış kurallarınızı çiğneyen kişileri izole ederseniz, içinizdeki düşmanı etkili bir şekilde yenmiş olursunuz.

Bunun da ötesinde, aktivistler neden şiddetsiz yöntemlere ihtiyaç duyulduğunu ve şiddetin harekete karşı geri tepme olasılığını hareketin başarısız olma riskini neden artırdığını kendi içlerinde tartışmaya hazır olmalıdır. Şiddeti pazarlayan ister gizli bir ajan provokatör ister samimi ama yanlış yönlendirilmiş bir aktivist olsun, en önemli panzehir cesur

EN İYİ ÇÖZÜM HERKESE GÜVENMEMEK DEĞİL, HERKES İÇİN AÇIK DAVRANIŞ KURALLARI UYGULAYARAK FELAKET POTANSİYELİ TAŞIYAN GERİLİMİ ÖNLEMektİR.

olmak ve onları kötü niyetle suçlamak yerine hareket içindeki diyalog-
larda ve tartışmalarda stratejik sorular ve perspektifler ortaya koymaktır.
“Taktiklerin çeşitliliği” sloganının ardındaki pek çok yararsız varsayıma
nasıl meydan okuyacağımızı öğrenmeli ve bu sloganın gerçekte ne
ifade etmekte olduğunu yüksek sesle anlatmaya başlamalıyız: tarihsel
olarak ajan provokatörler tarafından teşvik edilen şiddetin pazarlan-
ması. Hareketlerimizin başarıya ulaşmasına yardımcı olabilecek diğer
faydalı eylemler şunlardır:

- Desteklenmeyen geleneksel düşünceleri ve stratejik geçerliliği az olan romantik devrimci kavramları zayıflatmak için hareketin etkinliği üzerine daha fazla kanıta dayalı sosyal bilim araştırmasını teşvik etmek;
- Etkili sivil direniş tarihi ve stratejisinin yanı sıra iktidar elitlerinin ajan provokatörleri kullanma tarihi ve stratejisi konusunda daha fazla aktivist ve örgütleyicinin eğitilmesi;
- Zaman zaman ajan provokatörlerin kışkırtmalarına daha az açık olabilecek ve şiddetsiz bir harekete yönelik şiddetli baskının geri tepme olasılığını artıracak, halkın katılımını artıracak ve hedeflenen kurumun destek sütunlarında daha fazla taraf değiştirmeye yol açacak farklı sivil direniş taktiklerine geçmek;
- Tüm eylem çağrılarımızda şiddetsiz disipline yönelik açık bir kolektif taahhüt belirtmek ve “taktik çeşitliliği” söyleminden kaçınmak;
- Büyük direniş eylemlerinden önce şiddetsiz disiplini sürdürmenin hareketin etkinliğini neden artırdığını açıklayan eğitimler vermek.

- İnsanların baskı, ajan provokatörler ya da yanlış yönlendirilmiş aktivistlerin kışkırtmaları karşısında gözlerini hedeften ayırmama kapasitesini geliştirmelerine yardımcı olmak;
- Etkili davranışın sürdürülmesine yardımcı olmak, kişisel hesap verebilirliği artırmak, karşılıklı yardımlaşmayı sağlamak, harekette daha büyük bir eylem grubu içerisinde hücreler oluşturarak insanların şiddet içeren baskı ve provokasyon karşısında duygularıyla başa çıkmalarına yardımcı olacak küçük yakınlık/destek grupları oluşturulmasını teşvik etmek;
- İyi niyetli aktivistlerin fevri bununla birlikte yararsız davranışlara girmemelerine yardımcı olmak için eylemlerimizde eğitimli arabulucular kullanmak;
- Hareket kültürümüzde maço duruşa meydan okumak ve kadınların halk hareketlerinin liderliğine tam katılımını teşvik etmek (ki araştırmalar bunun genellikle şiddetsiz disiplini ve hareketin etkinliğini önemli ölçüde artırdığını göstermektedir).

Bölünme tohumları ekmeye çalışan ve şiddeti teşvik eden ya da kullanan ajan provokatörlerin yanı sıra geçerliliği olmayan ve ters etkiye sebep olan şiddet kullanımının harekete faydası olacağına dair fikirleri destekleyen bazı samimi aktivistler muhtemelen her zaman olacaktır. Onların fikirlerine uymak ya da fikir ve eylemlerinin etkisizliği veya yıkıcılığı konusunda sessiz kalmak tek seçeneğimiz değildir. Hareketin şiddet kullanmasının pazarlanmasına direnme kapasitemizi geliştirerek hareketlerimizi daha başarılı kılabilir ve kendimizi ajan provokatörlerin ve ajan provokatör benzeri davranışların neden olduğu zarardan koruyabiliriz. Bu da nihayetinde haklar, özgürlük, adalet ve sürdürülebilirlik için zafer kazanma şansımızı artıracaktır.

Türkçeye çevrilmiş COINTELPRO FBI Notu, 1970.

SAC, Los Angeles (157-4054)
EC-5
Direktör, FBI (100-448005)-1766
27-11
KARŞI İSTİHBARAT PROGRAMI
SİYAHİ MİLLİYETÇİ NEFRET GRUPLARI
İRSAL İSTİHBARAT- KARA PANTER PARTİSİ

Reurairtel 4/27/70.

Reairtel, Büro yetkilisinden, ünlü beyaz sinema oyuncusu Jean Seberg'in [üzeri karalanmış bölüm]'den hamile olduğunu duyurmak [üzeri karalanmış bölüm] ve kendisini kamuoyu önünde utandırmak ve kamuoyu nezdindeki imajını zedelemek için hayali bir kişiden Hollywood, Kaliforniya'daki dedikodu köşe yazarlarına bir mektup iletmesini talep etmektedir. [Üzeri karalanmış bölüm]'den alınan bilgiye göre Seberg [üzeri karalanmış bölüm (Ç.N.hamile kaldığı kişiyi belirtiyor.)] dört aylık hamiledir.

Hassas bilgi kaynağını olası bir tehlikeye karşı korumak ve planınızın başarısını garanti altına almak için Büro, Seberg'in hamileliğinin herkes tarafından açıkça görülmesine kadar yaklaşık iki ay daha beklemenin daha iyi olacağını düşünmektedir. Gerekli görülmesi halinde önerinizi o zaman gönderiniz.

1- San Francisco
JFM:drl
(5)

NOT:

Jean Seberg, Kara Panter Partisi'nin (BPP) mali destekçisidir ve etkisiz hale getirilmesi gerekmektedir. Halen evliyken şu anda [üzeri karalanmış bölüm] hamile kalmış olması bu teşebbüs için bir fırsat sunmaktadır. Los Angeles tarafından önerilen plan, erken davranarak hassas durumdaki kaynak tehlikeye atılmadığı, zamanlamasına dikkat edildiği takdirde mantıklı görünüyor. Hassas kaynak kapsamı söz konusu olduğundan bir kopyası San Francisco'ya gönderilmiştir.

REFERANSLAR

“About Us.” Undercover Research Project. Accessed Ekim 4, 2021, <https://undercoverresearch.net/about-us-2/>.

“Activist ‘Bitterly Disappointed’ by ‘Closed’ Report into Undercover Policing.” *Belfast Telegraph*, Şubat 6, 2017. <https://www.belfasttelegraph.co.uk/news/republic-of-ireland/activist-bitterly-disappointed-by-closed-report-into-undercover-policing-35427120.html>.

FBI Counterterrorism Division. “Black Identity Extremists Likely Motivated to Target Law Enforcement Officers.” 2017. *FBI Intelligence Assessment*. <https://assets.documentcloud.org/documents/4067711/BIE-Redacted.pdf>.

Case, Ben. “Beyond Violence and Nonviolence.” *ROAR Magazine* 5 (Haziran 2017). <https://roarmag.org/magazine/beyond-violence-nonviolence-antifascism/>.

Chenoweth, Erica. “The Rise of Nonviolent Resistance.” *PRIO Policy Brief* 19. Oslo: Peace Research Institute Oslo, 2016. <https://www.prio.org/Publications/Publication/?x=9202>.

Chenoweth, Erica. “The Future of Nonviolent Resistance.” *Journal of Democracy* 31, no. 3 (2020): 69–84.

Chenoweth, Erica, and Jerry Pressman. “This Summer’s Black Lives Protesters Were Overwhelming Peaceful, Our Research Finds.” *The Washington Post*, Ekim 16, 2020.

Chenoweth, Erica, and Maria J. Stephan. *Why Civil Resistance Works: The Strategic Logic of Nonviolent Conflict*. New York: Columbia University Press, 2011.

“Chinese Agent Provocateur Caught in D’sala.” *Tibetan Review: The Monthly Magazine on All Aspects of Tibet* 44, no. 2 (2009): 12–13.

Churchill, Ward, and Jim Vander Wall. *The COINTELPRO Papers: Documents from the FBI’s Secret Wars Against Domestic Dissent*. Boston: South End Press, 1990.

Dodd, Vikram. “Undercover Protester: Fine Line Between Undercover Observer and Agent Provocateur.” *The Guardian*, Ocak 11, 2011.

Doward, James and Mark Townsend. “G20 Police ‘Used Undercover Men to Incite Crowds.’” *The Guardian*, Mayıs 9, 2009.

Flegg, Erin. “Undercover Canada: Police Surveillance of G20 Activists Threatens Future Dissent.” *This Magazine* 45, no. 6 (2012).

Hamilton, Johanna, dir. 1971. Documentary film. New York: Cargo Film and Releasing, 2014. <https://www.1971film.com/>.

Heid, Bill. “How to Identify an Agent Provocateur.” *Off the Grid News*. 2011. <https://www.offthegridnews.com/self-defense/how-to-identify-an-agent-provocateur/>.

Jany, Libor. "Minneapolis Police Say 'Umbrella Man' Was a White Supremacist Trying to Incite George Floyd Rioting." *Minneapolis Star Tribune*, Temmuz 28, 2020.

<https://www.startribune.com/police-umbrella-man-was-a-white-supremacist-trying-to-incite-floyd-rioting/571932272/>.

Kahf, Mohja, and Maciej Bartkowski. "The Syrian Resistance: A Tale of Two Struggles." *OpenDemocracy*, Eylül 23, 2013. <https://www.opendemocracy.net/en/civilresistance/syrian-resistance-tale-of-two-struggles/>.

Lewis, Paul, and Rob Evans. "Activists Walk Free as Undercover Officer Prompts Collapse of Case." *The Guardian*, January 10, 2011. <https://www.theguardian.com/environment/2011/jan/10/activists-undercover-officer-mark-kennedy>.

Marx, Gary. "Thoughts on a Neglected Category of Social Movement Participant: The Agent Provocateur and the Informant." *American Journal of Sociology* 80, no. 2 (1974): 402–42.

Mathis, Deborah. "Paradigm Shift: Media Imagery and the BLM Movement." *Minds of the Movement* (blog), Temmuz 3, 2020. https://www.nonviolent-conflict.org/blog_post/paradigm-shift-media-imagery-and-the-blm-movement/.

Nepstad, Sharon Erickson. *Nonviolent Revolutions: Civil Resistance in the Late 20th Century*. Oxford: Oxford University Press, 2011.

Russonello, Giovanni. "Fascination and Fear: Covering the Black Panthers." *New York Times*, Ekim 16, 2016.

Sharp, Gene. *Waging Nonviolent Struggle: 20th Century Practice and 21st Century Potential*. Boston: Porter Sargent Publishers, 2005.

Singh, Pashaura. "Deconstructing the Punjab Crisis of 1984: Deer, Hawks, and Siqdārs ('Officials') as Agents of State-Sponsored Violence." *Sikh Formations: Religion, Culture, Theory* 12, nos. 2/3 (2016): 173–90.

Steele, Chris. 2012. "Conversation with Noam Chomsky about Social Justice and the Future." *Jesuit Higher Education* 1, no. 2 (2012): 32–42.

Sterling, Lisha. "Insider Threats: A Closer Look at Infiltrators and Movement Security Culture." *Minds of the Movement* (blog), Eylül 15, 2020. https://www.nonviolent-conflict.org/blog_post/insider-threats-a-closer-look-at-infiltrators-and-movement-security-culture/.

Sweet, Matthew. "Hong Kongers Can't Always Tell Cops from Comrades." *Foreign Policy*, Ağustos 20, 2019. <https://foreignpolicy.com/2019/08/20/hong-kongers-cant-always-tell-cops-from-comrades/>.

Wasow, Omar. "Do Protest Tactics Matter? Evidence from the 1960s Black Insurgency." Unpublished. January 10, 2016. <https://www.americanvoiceforfreedom.org/wp-content/uploads/2017/06/Do-Protest-Tactics-Matter-1.pdf>.

York, Steve, dir. *A Force More Powerful: A Century of Nonviolent Conflict*. Documentary film. Washington, DC: York-Zimmerman, 2000. <https://www.nonviolent-conflict.org/force-powerful-english/>.

Yazar Hakkında

Steve Chase uzun yıllardır örgütleyici, eğitimci ve yazardır. International Center on Nonviolent Conflict'te (Uluslararası Şiddetsiz Çatışmalar Merkezi) dört yıl boyunca Akademik Girişimler yöneticisi olarak görev yapmış ve okumakta olduğunuz makaleyi bu süre zarfında yazmıştır. Halen, sürdürülebilirlik, haklar, özgürlük ve adalet kazanmak için

savunuculuk, barış inşası ve şiddetsiz direniş becerilerini öğrenen ve uygulayan Küresel Güney'deki taban hareketi örgütleyicileri için bir dayanışma ağı ve uygulama topluluğu olan Solidarity 2020 and Beyond'un Yönetici Yardımcısıdır.

Teşekkür

Yazar, editoryal tavsiyeleri ve makalede kullanılan ve uyarlanan Minds of the Movement blog yazılarını araştırmaya ve yazmaya teşvik ettiği için International Center on Nonviolent Conflict (ICNC) eski Başkanı ve CEO'su Hardy Merriman'a teşekkür eder. Yazar ayrıca ICNC'den meslektaşları Amber French, Maciej Bartkowski ve Bruce Pearson'a bu makale hakkındaki editoryal geri bildirimleri için minnettardır. Son olarak, Portland Eyalet Üniversitesi Çatışma Çözümü Doçenti ve Oregon Barış Enstitüsü PeaceVoice Programı Yöneticisi Tom Hastings'in ajan provokatörler üzerine geliştirdiği henüz yayınlanmamış olan faydalı araştırmasına teşekkür eder. Hastings'in çalışması, yazarın bazı önemli kaynak materyallere ve uluslararası örneklere ulaşmasını sağlamıştır.

ICNC Press sivil direniş hakkında yüksek kaliteli kaynaklar yayınlamakta ve bunları dünyanın dört bir yanındaki okuyucular için İngilizce ve diğer dillerde ücretsiz veya düşük maliyetli olarak erişilebilir kılmaktadır.

2015 yılından bu yana 25 özgün eser ve 17 çeviri yayınlamıştır. Yayınları PDF olarak ücretsiz indirmek veya e-kitap ve basılı versiyonlarını satın almak için şu adresi ziyaret edebilirsiniz: <https://www.nonviolent-conflict.org/icnc-publications/>

Making or Breaking Nonviolent Discipline **Şiddetsiz Disiplini Gerçekleştirmek ya da Kırarak** **Jonathan Pinckney**

Binlerce şiddetsiz ve şiddet içeren eylem ilişkini niceliksel araştırmayı Sırbistan, Gürcistan ve Kırgızistan'dan üç etkili sivil direniş vakasının ayrıntılı karşılaştırmasıyla birleştiren Pinckney'in çalışması, hem ön saflardaki aktivistler ve örgütleyiciler hem de çalışmaları şiddetsiz mücadelelerin sonuçlarını etkileyebilecek uygulayıcılar için önemli dersler içermektedir.

The Checklist to End Tyranny **Peter Ackerman**

The Checklist to End Tyranny* muhaliflerin düşünme biçimlerinde daha stratejik olmalarını ve dolayısıyla demokrasi ve insan haklarına ulaşma arayışlarında daha becerikli olmalarını sağlamaya adanmış bir kitaptır. Bu kitap aynı zamanda dış politika ve demokrasiyi geliştirme topluluklarındaki profesyonellerin, demokrasi yanlısı aktivistlerin ülkelerindeki diktatörlükleri bitirmek için ne gerektiğini ayrıntılı bir şekilde anlamalarına yardımcı olan eşsiz bir kaynaktır.

* Ç.N. Kitabın Türkçe çevirisine *Tiranlığın Sonunu Getirecek Kontrol Listesi* adıyla ICNC sitesinde erişilebilir: <https://www.nonviolent-conflict.org/resource/checklist-to-end-tyranny-book-turkish/>

Tarih bize halk hareketlerinin destekçileri arasında birlik, yaygın katılım, stratejik planlama ve şiddetsiz disiplin olduğunda başarıya ulaşma ihtimalinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Hareket karşıtlarının ajan provokatörleri - gizli çalışan sahte aktivistler - kullanarak başarının bu dört anahtarını baltalayan ters etki yaratan davranışlarda bulunmaları şaşırtıcı değildir.

Uluslararası örneklerden ve ABD Siyah Özgürlük Hareketi üzerine yapılan derinlemesine bir vaka çalışmasından yola çıkan bu kitap, ajan provokatörlerin ve ajan provokatör benzeri davranışların hareketleri küçültmeyi, zayıflatmayı ve yenilgiye uğramalarını nasıl kolaylaştırdığını araştırıyor. Ayrıca aktivistlerin hareketlerini bu tür zararlara karşı bağışık hale nasıl getirebileceklerini ve başarı şanslarını nasıl artırebileceklerine dair bazı fikirler sunuyor.

ICNC

International Center on
Nonviolent Conflict

ISBN 978-1-943271-72-6

9 0000 >

9 781943 271726